

ПЕРШИЙ ЛОРД ВІД ЛІТЕРАТУРИ

(Про Дж. Байрона, переклад з англ. Е. К.)

Джордж Гордон лорд Байрон народився 1788 р. Його батько був розпусником. „Твоя мати дурна“ — сказав шкільний колега і Байрон відповідав: „я знаю це“. Це, мусимо визнати, був кепський початок в житті для хлопця. Він мав ненормальну ногу, що він завше боляче пам'ятав; але поза цим йому нічого не бракувало, був він вродливий і дівчата заглядалися на нього; так він поперемінно попадав з одної крайності в другу: з меланхолії й самотності переходив в амурні ексцеси. Будучи лордом, він був великою персоною ціле своє життя. Будучи генієм, він непомірно збільшив свою великість. Він завжди був перед очима світу, в одній сублімаційній позі чи в іншій, й komponував цілі епіки про себе та про свої почування.

Джордж Байрон

Він подорожував і став космополітанською фігурою, різні дикі слухи ходили про його авантури в Європі. Відтак він вернувся в Англію й надрукував поему „Пілігримство Дитини Гарольда“, яка зробила таку сенсацію, якої Великобританія ще не знала. „Я прокинувся одного ранку й знайшов себе славним“, казав він. Але Байрон вирішив не дбати про цю славу; він, шляхетний лорд, зовсім щось інше, ніж вульгарні писак. Він, бувало, кидав свого манускрипта видавцям з байдужим рухом — хоча цей манускрипт міг вартувати одну чи дві тисячі фунтів стерлінгів. Я не можу пригадати імення іншого великого аристократа, що здобув літературну славу, рівну славі Байрона; він був першим лордом в літературі того віку й усіх віків.

Він писав низку віршованих романсів, байки про східних деспотів та їхні злочини, що було тоді в моді. Вони були повні мелодії й ритму, а їхні герої завжди були тією меланхолійною, сублімаційною, беззаконною фігурою, яку ми знали, як „байронська“. Цей автобіографічний герой завжди легенько був браний фешенебельним світом, особливо ж — жіночою половиною його. Одна велика дама, що тоді вже мала чоловіка, без тямки покохала поета, відтак зненавиділа його, грозила вбити, атакувала його в романі і остаточно, коли вона зустріла його похоронні „дроги“ на вулиці, зомліла й збожеволіла.

Він одружився з багачкою, цілком таки цинично, із-за грошей її, розтратив гроші і все, що тільки посідав, віддав в руки кредиторів. Відтак жінка покинула його. Його засипано тоді лайками з приводу цього і він тоді на ціле своє життя пішов у добровільне вигнання. Жінка ніколи не розказала своєї історії, але пізніше американська письменниця Геріет Бічер Стоу опублікувала ніби-то правду про нього, де твердила, що Байрон був винен в співжитті з своєю дворідною сестрою. Байрон тоді

став був вже „стандартовим автором“, й критика дуже була обурена ревелаяціями Г. Б. Стоу; навіть зараз ще вони не говорять голосно про цю справу.

В Швайцарії поет здивав Шеллі і його найкращий вплив, що коли-будь прийшов в його житті. Він визнав цього нового друга за найчистішу душу, яку йому довелося пізнати, й хвалив його характер в своїх листах, хоча він ніколи не віддавав належного Шеллі прилюдно, не похвалив його творів, на що вони вповні заслужували. Шеллі звернув Байронові думки в бік політики. Тоді Байрон написав „Вязень Чіллоу“, одну з найшляхетніших своїх поем. Але відтак він виїхав в Венецію, бавився в різні інтриги й розтовстів. Він почав писати „Дон Жуан“, новий рід епічної поеми, висміюючи в ній себе самого, як рівно ж все інше. Це є огидна картина огидного світу, але вона написана щиро й енергійно, і ми бачимо в ній, як великий дух пробує піднятися над добою корупції шляхом самобичування.

Це був час „святого союзу“, і де-кілька осіб, що дбали за волю, знаходилися на вигнанні або ховались від поліції. Байрон асоціювався з цими революціонерами й давав їм гроші й своє ім'я. Він став сусідом Шеллі і знов пірнув в політику й літературу. Він написав свою драму „Каїн“, в якій трактує проблеми людської долі з революційної точки зору. Для релігійників тодішнього часу це видавалось найстрашнішим блюзнірством; поет Сотей аж пінився й написав свою „Візію Страшного Суду“, зображуючи в ній прокляття Байрона. Байрон відповів на це поемою тієї самої назви — так ефективно, що видавець попав в тюрму на шість місяців! Одна станза, описуючи поета - лауреата, послужить зразком боевого настрою Байрона:

Він писав похвали правителям;
Він писав похвали королям;
Він писав й за республіки,
А відтак знов гіркіше, ніж коли проти них;
За пантисократією він колись кричав
Голосно, схема менше моральна, ніж розумна;
Відтак став він щирим антиякобинцем —
Вивернув свого кожуха — й вивернув би свою шкіру.

Байрон став голосом волі проти реакції в цілій Європі. І це було щось нове для торів, якийсь рід божевілля. Було чимало забавних лордів, але ще ніколи, як світ стоїть, — не було лорда-бунтаря! Байрон вступив до таємного товариства Карбонарів і брав участь в його спробах визволити Італію. Як спроба не вдалася, Байрон не розчарувався, але писав: „Кров проливатиметься, наче вода, а сльози, як мряка; але народи вкінці переможуть“. В цих словах ми знаємо голос мислителя й чоловіка.

Він мав тоді тридцять п'ять літ, неспокійний, мучений думкою нікчемности. Грецький нарід вів тоді війну за визвіл з турецького ярма, і Байрон пішов йому на допомогу, і в цей спосіб поклав корону на ціле своє життя. Він вмер на пропасницю на самім початку кампанії; так що тепер, коли ми думаємо про нього, думаємо не тільки лише про благородну людину й поета, але про чоловіка, який віддав славу й багатство за найбільший з усіх людських ідеалів.

Спочатку він писав для власної потіхи й для розваги читачів; він залицявся до їхнього сентименталізму й їхніх слабих сторін. Але наприкінці він дійшов до того, що презирав своїх читачів й писав лише для „шокирування“ їх. Вони зробили світ брехні; й один чоловік казав їм правду. Ось чому то зараз ми признаємо його, як силу в історії літератури. Ми ані трішки не дивуємось його слабкими сторонами; ми думаємо

про них, як про щось паталогічне й схиляємось лише до жалю. Ми не бачимо нічого картинного в великім лорді, який подорожує по Європі з цілим вагоном коней, возів, собак, пташок, малпів, слуг і дам; але ми заінтересовані поетом, що посідав чисте око й чистий розум, який бачив правду, говорив її цілій Європі й допомагав людству визволятись.

А. Сінклер

МАТЕРІАЛИ ДО МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПОНЯТТЯМ „ТЕМА“, „СЮЖЕТ“ І „ФАБУЛА“

Серед різних понять, що ознайомлення з ними повинно входити вже в перший концентр літературознавства (ми назвали б його пропедевтичним), помітне місце належить поняттям: „тема“, „сюжет“, „фабула“. Проте доводиться констатувати, що абітурієнти трудшкіл раз-у-раз не мають чіткого окреслення цих понять. Аналогічні висновки доводиться робити й в наслідок спостережень над ширшими колами читачів. Причини цього доводиться шукати з одного боку в де-якій неувважності до цих понять, з другого — в повній плутанині цих понять навіть у теоретичній літературі. З тим більшою енергією треба стати до методичного висвітлення цих понять. Найбільш надійний шлях тут — окреслення й чітке розмежування цих понять у процесі систематичних спостережень над продуктами художнього слова. Але цим шляхом ідучи, треба все-ж таки подбати про належний вихідний пункт — про якийсь спеціально скомпонований матеріал, що на ньому можна було б дати перші контури цих понять. Цей матеріал і шляхи роботи з ним ми й хотіли б подати, орієнтуючись на роботу в 5—6-й групі трудшколи чи в літгуртку з відповідно підготовленими членами його.

Читається одне по одному три невеличкі оповідання „Жертва несвідомості“, „Загублене око“, „Що баба шептуха наробила“. Це невеличкі твори, звичайно, примітивні. Тим менше енергії потребують вони для сприймання, тим більше її залишається для пророблення творів.

Наводимо ці оповідання.

ЖЕРТВА НЕСВІДОМОСТІ

Було літо. Закінчилася косовиця. Надходили жнива. Треба було щось поладнати в возі. Отож Панас взяв сокиру та й пішов у двір майструвати. Сокира нещодавно куплена, гостренька таки, та й не счувся Панас як якое надрубав пальця. Кров пирскнула й кількома великими краплинами впала на землю. Спочатку не дуже боляче було, отож Панас обтер пальця, взяв жменьку землі й посипав на уразку. А на той самий час вибігла чогось у двір жінка Панасова Ганна. Побачила що чоловік пальця присипав та йому:

— Ти - б краще промив та зав'язав чистенькою тряпочкою!

— Туди! — посміхаючись кинув Панас. — Ти може ще скажеш покликати доктора, а там їхати до аптеки чи замість жнив до лікарні. Ех - ти розумна голова!

І Панас цюкав собі далі.

На другий день Панас прокинувся раніш як звичайно. Прокинувся від того, що щось дьоргало за пальця. Палець горів як у огні. Панас почав дмухати на нього, поливати холодною водою, але ніщо не допомагало. Палець болів усе дужче.

— Поклич мені стару Христину — сказав Панас жінці. — Вона, кажуть, вміє добре заговорити від хвороби.

Ганна за курку та до Христини.

Прийшла стара бабка й почала щось шептати. Як шепотіла, Панасові здавалося, що немов би легше. Але не встигла бабка вийти, як його ще дужче почало в пальці хапати.

На другий день побіг Панас до фельдшера. Той подивився на пальця й сказав:

— Треба до доктора. Я так думаю, доведеться одрізати пальця. Отож сідай швидче на воза й їдь.

Поплентавсь Панас додому.

— Наговорив, що пальця мабуть треба різати — відповів він дружині. — Біжи по Христину.

Ганна за грудочку масла та знов по шептуху. Три дні шопотіла та. А на четвертий рука запухла, почорніла. Подивитися на неї, чисто та головешка обгоріла. Хто каже, що треба по попа їхати, хто доктора. Спочив сусіда на воза та до доктора. Той приїхав, обмацав руку, постукав чимсь, сказав:

— Треба негайно одрізати руку, то ще залишиться живий. А не одрізати — помре. Поклали Панаса на воза повезли до лікарні. Там одрізали йому руку.

ЩО БАБА - ШЕПТУХА НАРОБИЛА

В одному селі жила дівчинка Галя. Вона була сирітка й мешкала в бабки Марини. Була вона дуже слабенького здоров'я та й ще на очі раз - у - раз хворіла. Марина їй очі і водою свяченою промивала, і молитов різних говорила, але ніщо не допомагало.

Нараяли сусіди піти до бабки - шептухи Горпини. Узяла Марина курочку й пішла з онукою Горпині вклонитися.

Довго оглядала Горпина Галю. Довго розтягувала їй очі своїми брудними пальцями. Потім намазала очі якоюсь чорною маззю, помила холодною водою. І увесь час щось шопотіла.

— Ще й завтра приводь дівчину! сказала вона бабці на останку.

Вісім день ходила Марина з Галею до Горпини. Вісім день щось шепотіла бабка, до ока лавивши. А на дев'ятий день не стала Галя га праве око зовсім бачити.

Довго журилась Марина, а потім надумала поїхати з онукою до лікаря. Прийшла, в ноги впала, слізьми кривними залилася і:

— Допоможи, батечку! Допоможи, рідний! Усе життя пам'ятатиму.

Лікар оглянув Галині оченята й сказав:

— Ліве око ще можна вилікувати, а праве — загинуло!

— Лікуй обидва, батечку! — почала благати Марина.

— Не буде діла, бабко; мабуть уже хтось постарався, хтось лікував.

— Ох, лікували! Баба Горпина лікувала.

— Ото ж і око загинуло! — сказав лікар.

Лікар почав лікувати Галине око й за якийсь час вилікував цілком ліве око.

— Спасибі тобі, батечку, казала Марина. А все темрява наша. Треба було відразу до тебе йти, а не до тієї гаспидської Горпини.

ЗАГУБЛЕНЕ ОКО

— Ну, Меласю, як твоє оченятко?

— Погано, мамо!

— Ні крихотки не легче?

— Ні, мамусю! Вже й праве болять! А лівим, як гляну, нічого не бачу!

Удова підвела дівчинку до вікна. Ліве око було вкрите гноем, немов лийом. А праве око почервоніло і великі сльози котились одна по одній.

— Лишенько моє! Що - ж я з тобою робитиму? — залилася слізьми нещасна мати.

У цей час двері рипнули. На порозі став сусіда Карпо. Нещодавно він повернувся з Червоної Армії.

— Що це ви, Одарко побиваєтесь?

— Та таке - ж лихо! Заболіло око Меласі. Я його водицею свяченою промила раз, другий. Не допомогло бідній. Я до баби Палажки...

— Пошептати? — посміхнувся Карпо.

— Та пошептати — трохи засоромившись говорила далі Одарка. — Не раз до неї водила дівчину. Коли з паляничкою, коли з куркою, коли з пшонця торбою... Старалась стара, нема де правди діти... І плювали на око, і пальцем давили, і мазали чимось... А шепотіли... так без краю...

Не слухаючи далі Одарку Карпо прийшов до Меласі і поглянув на око.

— Наробила вам Палажка! — мотнув головою Карпо. — Завтра - ж везіть дівчину до доктора. Я їду саме до того села. Сам і одвезу.

На другий день Одарка з Меласею були в лікарки. Та уважно обдивилася й сумно сказала:

— Ну й наробила вам! На ліве око дівчина уже не бачить і не бачитиме, бо його вкрай зіпсували. А з правим оком теж не гаразд. Та з ним ми спробуємо ще щось зробити.

Кинулась Одарка в ноги лікарці, почала її благати обидва ока лікувати.

— Пізно! — рішуче сказала лікарка. — Добре буде як на праве бачитиме.

Пройшов тиждень. Лікарка читала лекцію в сельбуді про людське здоров'я.

— Багато лиха робить народня темрява — казала між іншим вона. Різні баби-шептухи гублять народне здоров'я. Ось на цьому тижні була в нас в лікарні удова з дочкою. Залікувала баба око так, що витекло. Добре хоч, що червоноармієць напутив друге рятувати. Це друге око ми урятували. А загублене око на совісті баби-шептухи та тих, що її підтримує!

По перечитанні оповідань ставиться низку питань для методичного опрацювання цих оповідань в потрібному нам напрямкові, тоб-то для окреслення зазначених вище понять. Цим питанням дається приблизно уже оформлення.

1) Поміркуйте, яке явище чи яка думка змальовується цими оповіданнями. Майте на увазі, що явище чи думку, які змальовуються певним твором, можна назвати темою оповідання. Яка-ж загальна тема всіх цих оповідань?

2) Спробуйте коротко передати зміст кожного з цих оповідань — в кількох словах, без власних імен, відповідаючи на питання: „про що йде мова в даному оповіданні“. Такий короткий зміст оповідання („про що мова“) можна назвати сюжетом. Отже який сюжет кожного з цих оповідань?

3) Порівняйте сюжети кожного з цих оповідань по-між себе. Які з оповідань мають майже спільний сюжет?

4) Порівняйте поміж себе ті два оповідання, що мають спільний сюжет. У яких образах та картинах передається сюжет в одному оповіданні, а в яких в другому? Пам'ятайте, що ті образи й картини, що в них розгортається певний сюжет, зветься *фабулою*.

5) У якому порядку розгортається фабула в одному оповіданні і в другому. Цей порядок зветься *план*. Складіть план оповідань.

Пророблення цих питань — чи то фронтальне — тоб-то разом з керівником, чи то індивідуальне з наступною бесідою керівника — приводить до таких висновків.

Ми читаємо багато оповідань. Але напевно не зустрічаємо оповідання ні про що. Кожне оповідання бере якесь явище життя, чи особу, чи річ, чи думку і змальовує їх. Так в перечитаних оповіданнях змальовується народня несвідомість та темрява, подаються малюнки до думки „народня несвідомість та темрява — довір'я до всяких баб-шептух — знищує народне здоров'я“. Таке явище чи думку, що його змальовується в певному оповіданні, можна назвати *темою* оповідання.

На одну і ту-ж тему можна подати силу оповідань. Візьмімо, наприклад, тему „революція на селі“. На цю тему написано вже чимало оповідань. Чимало ще мабуть буде написано. На тему „темрява народня“ подано вище три оповідання, а в їх легко можна збільшити в десять разів. Отже кожному тему можна ілюструвати багатьма оповіданнями. І тому, збираючись висвітлити певну тему в якомусь оповіданні, письменник повинен поставити собі питання: „про що саме писати“. Треба подумати, яку мовляв „історійку“ подати на цю тему. На тему „темрява народня“ ми подали 2 „історійки“: одна про селянина, що порізався й через несвідомість позбувся руки, другу про дитину, що захворіла на око й через несвідомість старших позбулася ока, ба й ще ледве зовсім не стала сліпою. Але ми могли-б ще багато навести „історійок“: наприклад, про селянську дитину, що глохне від лікування баби-шептухи, про селянку, що вмирає від шептухи, про селянина, що втрачає худобу від лікування різними коновалами й т. інш. Отакі всі „історійки“, що можуть стати оповіданнями на певну тему, що є немов кістячками оповідань, можна назвати *сюжетами* оповідання. Ще не написавши оповідання, письменник може сказати, що сюжет його оповідання буде таким-то, тоб-то він писатиме про те-то. А перечитавши оповідання, ми перш за все

повинні вміти дати відповідь на питання, про що мова, тоб-то про сюжет оповідання. На один і той-же сюжет можна по-різному написати оповідання. Напр. на сюжет про хвору на око дитину, що позбулася ока, дано два оповідання. Але в одному ми маємо дівчинку, бабу в якій вона живе, праве хворе око, шептуху, до якої везе, лікаря. В другому дівчину, мати-вдову, ліве хворе око, селянина, що радить поїхати до лікаря, лікарку. У першому оповіданні про те, як пішли до шептухи, розповідає сам автор в другому вдова, розповідає сусідові. І про те, що кінець-кінцем сталося, в першому оповіданні говорить автор, у другому лікарка. Отже на один і той-же сюжет ми маємо різні образи, різні картини. Оті образи й картини, що в них розвивається певний сюжет, можна назвати фабулою оповідання.

Порядок-же в якому ці образи й картини розвиваються це план оповідання.

Наслідки першого окреслення дуже важливих у царині літературознавства понять треба закріпити певними вправами. Для них можна було-б дати такі завдання.

1) Пригадайте 2—3 оповідання з тих, що ви читали, поміркуйте, на які теми їх написано.

2) Пригадайте оповідання на теми „Життя сільських дітей“, „Життя міських дітей“, „Життя селян до революції“, „Життя ремісників“.

3) Спробуйте передати сюжети тих 2—3 оповідань, що їх недавно читали й що вам найбільше до вподоби стали.

4) Спробуйте на тему „Невдячність“ підібрати кілька сюжетів, наприклад таких, що їх можна було-б назвати: „Невдячий сусіда“, „Невдячий товариш“. Для кожного з цих сюжетів підшукайте різні фабули.

Подані матеріали не претендують на зразковість і бездоганність. Але, як доводить практика, вони значно полегчують справу ознайомлення з важливими в літературознавстві поняттями. Було-б не позбавленим інтересу перевірити ці матеріали й в ширшій практиці.

Григор Іваниця

БІБЛІОГРАФІЯ

Я. Савченко. Поети й белетристи. ДВУ. 1927. Стор. 190. Ціна 1 крб. 20 коп. Тираж 3000 прим.

Я. Савченко, яко критик, відомий українському читачеві. В цій книзі зібрано такі його статті (друковані в „Червоному Шляхові“ та „Житті й Революції“ протягом 1925 и 1926 р.р.): 1) Занепадництво в українській поезії, 2) Критичні нотатки (про Гр. Косинку), 3) Поет праці (про М. Терещенка), 4) Дмитро Загул (з нагоди 20-ліття літерат. діяльності), 5) Життя мускуласте (про „Буйний хміль“ О. Копиленка та „Сто тисяч сил“ О. Слісаренка), 6) Володимир Сосюра, 7) Про М. Івченка.

Всі ці статті дозволяють констатувати деякі риси в авторовому обличчі, що залишається незмінним в підході до творів протягом цілої книги.

Автор в критиці звертає увагу на ідеологічно-тематичний бік творів. Для нього, як послідовника Чернишевського та Плеханова,

„висоту й цінність художнього твору кінценькінцем „визначає питома вага його змісту“ (73).

Мистецтво має йти в ногу з епохою; відція —

„розуміло й те, що наше революційне письменство цілковито перейняте ідеями й цілями нашої епохи й не тільки тим самим контактує з нею, а й стоїть на чолі, як один з найбільш чутливих виразників її та пропагандистів завдань доби. У цьому його істотна роль“ (75).

Не заперечуючи принципово цієї позиції, витриманої ідеологічно, треба відзначити, що такі категорично-догматичні вимоги часто ведуть в художній практиці до надмірної спрощености, ідеологічного трафарету — до всього того, що позбавляє мистецтво елементарних естетичних норм і перетворює його у якусь „дань кесареві“.

Можливість цієї небезпеки визнає й автор, коли каже про вплив НЕП'я, як стереотипне й спрощене пояснення занепадництва й обивательської філософії де-кого з поетів (34). В другому місці він підкреслює це ясніше:

„Вузкий догматизм у мистецтві надзвичайно зменшує художні ресурси митця, приневолює його вживати примітивної техніки оброблення матеріалу, обмежувати

його якість, а натомість висувати кількість (93 — підкреслення автора)“.

В творчості Копиленка автор правдиво не бачить такого трафарету, звичайного в деяких творах інших письменників.

„Нікчемні, п'яні/білогвардійці, дуже свідомі повстанці, завзяті герої, що дощенту трощать боягузів-контрреволюціонерів, плюс до цього — лозунгова ідеологія, агітаційна декламація, а іноді навіть „Інтернаціонал“ (130).

Зрештою, в характеристиці Слісаренка автор зауважує (146):

„... художник має чіткий соціальний критерій. Справа тільки в тому, що письменник, як тактовий й вдумливий художник, не доводить цього критерія до голої тенденції, не декламує про нього (наші молоді поети й белетристи подекуди часто зловживають декламаційним хистом)“.

Що до проблеми форми, то автор принципово визнає її вагу. На ст. 171 він каже:

„Кожне мистецьке досягнення, весь мистецький процес стверджує й виявляє себе насамкінець через форму (підкреслення автора). Справа лише в тому, який ідеологічно-соціальний комплекс проймає її“.

Це ж майже точно повторюється на сторінках 73 — 74:

„Твір тільки тоді може промовити й організувати нашу свідомість, наші почування в певному акті сприймання, коли всі складові частини його (твору) організовані формою“.

Отже, на практиці автор здебільшого обмежується загальними або елементарними увагами, залишаючи більш глибокі — „знавцям, а особливо гурманам форми“ (170). Навіть в зроблених ним увагах де-що хотілося б заперечити — можливо в суб'єктивному плані.

Так, кажучи на ст. 57 про Косинчину мову, автор зазначає, що „ритміка її еластична, глибока й змістована“ (підкреслення мое). Неможна погодитися з першим епітетом що до ритміки, саме з тим, що ця остання може бути еластичною, гнучкою, різноманітною. Але що таке „глибока й змістовна ритміка“? Колись греки надавали

один тематичний характер — ямбові, інший — анапестові; отже далші досліді виявили, що ритміко-метричні схеми цілковито позбавлені будь-якої прив'язаності, властивої тій чи іншій схемі, тематики. З другого боку, беззмістовної ритміки немає: всякий поет чи письменник пише словами, а не наголосами та дужками — знаками для ритміки, штучно й умовно абстрагованою від змісту.

Друге. Даючи характеристику Слісаренка, автор зазначає такі риси в його творчості:

„Уся книжка Слісаренка, в безумовно, дуже интересна спроба дати оповідання виключно в плані фабульного розгортання сюжету. Слісаренко передусім — оповідач, „фабуліст“ (143).

З другого боку, цей же письменник

„не описує людини, а показує, становить її в ту чи іншу ситуацію, де вона може найкраще виявити себе, й примушує її говорити за себе. Але так поставити і так примусити, що персонаж викриє найосновніше, найхарактерніше“ (146).

І, зрештою, авторський висновок:

„Сто тисяч сил“ без перебільшення блискуче оповідання: міцною композицією, глибокою іронією, дотепним діалогом, яскравим оформленням персонажів“ (147).

На мій погляд, автор „растекається по древу“. Натомість „фабуліста“ й інших ознак, досить було сказати, що Слісаренко — типовий новеліст, бо це поняття містить в собі і скрупулість щодо авторських ремарок, і міцну композицію, і дотепний діалог, і яскраве оформлення персонажів (за допомогою вчинок, дії), а „насамперед — чіткий сюжет, що прямує через *suspense*, до загостреного кінцевого завершення (так званий *climax*). В Америці, де культура новели стоїть незрівняно вище, ніж на Україні, всі ці риси не становлять особливого хисту письменника: вони — необхідно-обов'язкові для новели. На ст. 142 автор вірно зазначає, що українська післяреволюційна проза — „у тісному розумінні цього слова“ — лише починається. В цьому відношенні Слісаренко — з упливом на нього Генрі — є одним із вдалих піонерів прекрасного мистецтва новели.

Інших зауважень (не до проблеми форми) — двоє.

В статті про Івченка автор протестує проти синтетичної назви збірки цього письменника „Імлистою рікою“. На думку автора, така назва викликає уявлення, що

„Івченко — песиміст. Життя на його сприймання, як ріка імлиста — тече непереможно брудними хвилями, а в них — доля людини хитка й незахищена“ (175).

Я дозволю собі з цим не погодитися. Імла ще не визначає „непереможного бруду“. До того ж сам автор, характеризуючи Івченкові персонажі, констатує в них ніби подвійне обличчя:

„Персонажі Івченкові — якісь чудні. Вони й повнокровні, здорові, бадьорі — і разом тихі, пасивні, співгладьні. Поки діють вони в реальній побутовій обстанові — сариймаєш їх ясно й чітко. А скоро тільки почне письменник відкривати таємниці їхнього „я“, їхні переживання й почуття, їхню філософію, — раптом ретушуються рисунок, сприймання стає непевним, хитким“ (183—184).

Сам письменник очевидячки більш симпатизує останній рисі своїх персонажів, бо автор зазначає філософічність, мрійність його вдачі, подекуди — містицизм. І тут назва „Імлистою рікою“ дуже до речі. Мимоволі згадуєш Тичинівське —

... Уже світає, а ще імла...

Друге зауваження принципового характеру й стосується до порад, що їх дає автор Фальківському (20) і Косинці (69); обидві поради — в ортодоксально-категоричній формі.

На мій погляд, якщо критика вміє вірно поставити діагноза, об'єктивно констатувати плюси й мінуси в творчості письменника, — вона має право цим обмежитися. Чулий письменник — а справжній письменник завжди чулий — зуміє скористати такої критики. Бо мудро-повчаюча поза критика іноді загрожують творчій індивідуальності письменника. Сучасна російська й українська критика хронічно слабує на докторально-менторські рецепти, що часом викликає загострену опозицію з боку письменників: так, К. Федін, в своїй статті про критику („Новый Мир“, 1927, № 3) пише:

„Не восставать против критики должен художник, а только не слушать ее. Его дело — в нем самом, и он должен делать свое дело не для критики и не против критики, а помимо нее“ (175).

В світі загальної оцінки, книга не належить до критики, яка б всебічно освітлювала певний твір: превалювання ідеологічно-тематичної установки автора зазначалося вище. Правду, тут же треба зауважити, що така всебічна критика на Україні лише починається: її прикладами можуть бути деякі статті Б. Якубського, а особливо М. Зерова. Маю на увазі статтю останнього про „Тараса Трясила“ Сосюри, в якій аналіз історичних лапсусів поета блискуче поєднана з аналізом форми. До того ж згадана стаття відзначається всіма рисами майстерства етюду, культура якого так розкішно квітне на Заході й лише проростає на Україні¹⁾.

Поруч із цією загальною рисою розібраної книжки треба зазначити, що в цілому фізіономії письменників замальовано чітко й об'єктивно: ці літпортрети відповідають уявленню,

¹⁾ На шкоду М. Зерова — далекий сучасному молодому революційному письменству і працює більше проти нього, ніж за нього. Це не позбавляє нас можливості ставити високо його майстерність. Ред.

що його маєш про згаданих „поетів і письменників“. План авторського підходу (загальне світовідчуття письменника, його ідеологія, тематика, персонажі, загальні деталі форми, резюме) витриманий протягом цілої книжки. Стиль ясний, простий, іноді гострий, здібний „скубнути“ за діло. Всі ці риси полекшують сприймання й сприяють засвоєнню висновків автора. Попередні уваги рецензента не знижують прихильної оцінки книги в цілому.

Зовні — видання більш-менш пристойне. Помилки майже не помітно. Трохи дивує малюнок на обкладинці (колоски й квітка), що більше б личив якійсь дитячій книжці; чия була ініціатива цього вміщення — видавництва чи автора — не відомо. Не пошкодила б точна хронологія — коли не написання, то видрукування статтів.

Гр. Майфет

В. Гадзінський. Фрагменти стихії — статті та рецензії. ДВУ. Одеса 1927 р. ц. 1 крб. 60 коп.

„У нас — на полі літкритики в її господарстві гелючать гнівливі индики, викрикують верескливі пави або сикають вужі, скрегочуть жаби...“ (ст. 151) — так автор характеризує становище на критичній ділянці літературного фронту.

Книжка має на оці змінити це сумне і ганебне становище, дати зразки об'єктивної марксистської аналізи де яких літературних фактів. Чи справився автор з цим завданням?

Коли взяти першу частину — особливо статті про „Блакитний роман“ Г. Михайличенка, то враження буде таке, що, ніби то — так. Далі вчитувешся. Знайомишся з статтями про деструкцію та про форму і зміст, і далі з статтею про Тичину („Поет перебільшеної слави“) з „закликом“ і особливо з останньою: „На безкровному фронті“. — Ба-чиш, що в автора крізь любов до математичних формул і зокрема, до Айнштейна, якого він згадує де треба і не треба (частіше останнє) проглядає певна, так би мовити, „самостійність думки“, яка полягає в тому, що давно відкрита і давно вже досліджена „Америка“, підноситься читачеві як найновітнє слово літературно-критичної думки — слово, що його вперше сказав автор — так подумає наївний читач.

Особливо це помітно на статті „Ще кілька слів до питання форми й змісту“. Питання автор розв'язує вірно, але ніде не згадує, що воно ширше і глибше, змістовніше і одночасно конкретніше розібрано в „Науці логіки“ Гегеля, звідки й ввійшло як зброя марксистської методології до мистецьких праць Плеханова, Мерінга та інших.

Дивно, звичайно, вимагати, щоб обов'язково називати всіх авторів, що розбирали питання — це тільки бажано від критика літературного — але писати на цю тему і написати щось путнього можна лише засвоївши спадщину Гегелевської філософії та перетворивши її в гостре лезо марксистської після Гегелевської філософії діалектичного матеріалізму.

Критик повинен засвоїти всю спадщину марксистської методології — інакше він не може претендувати на високу роллю літературного критика-марксиста.

В решті статтів також помітна ця легковажна самостійність думки: широкі проблеми розщеплюються на безліч дрібних питань і могутня річка аналізи знесилена розбігається маленькими струмочками замість того, щоб підпертись загатками суперечностей і дати енергію в турбіні мізкової лабораторії. А яку би користь мав читач, як би автор не забував, що він має говорити не від свого імені, а від імені марксистської науки. Тоді би він перед тим, як випускати книжку на 174 сторінок і ціною в 1 крб. 60 коп. — постарався би спочатку здобути собі право говорити від імені марксизму.

Маємо надію, що так воно надалі й буде — і замість легкої (і досить нудної) книжки ми, від В. Гадзінського матимем серйозну темпераментну наукову працю — що дійсно буде відповідати особистій серйозності і вдачі автора.

Т. С.

Л. Полярний. Останній перевал. Записки червоноармійця. ДВУ, 1927, ст. 88, ціна 30 коп.

Книжка Полярного „Останній перевал“, це власне перевидані ДВУ, його „Записки Червоноармійця“, що вперше побачили світ надкладом „Книгоспілки“ за два роки перед цим, під назвою „Червоний Гарт“ і тому не є сьогодні літературною новиною.

В цій книжечці змальовано крок за кроком героїчні походи Червоної Армії, бої з рештками Врангеля під гаслом: „Дайош Крим“, і нарешті останній перевал — взяття Перекопу.

Полярний — художник не великої руки, але все ж таки він влучно і яскраво малює клаптики горожанської війни, й оповідання його читається з приємністю, але до того часу, коли він захопившись, не зірветься із загального тону, що трапляється з ним таки частенько. Він, навіть спромігся дати нам низку цитічних типів — червоноармійців Спичка, Голка, Сибіряка то що. І ці типи у нього живі, приклад — сміхогун Спичка, що до оцінки подій завжди підходить з погляду шлунку. і що вмент готовий спалахнути, як той сірник.

За те з старшиною молодому авторові ніяк не щастить, командири у нього вигукують запальні промови (ст. 24 — 32 — 36 — 44 і так без кінця) в той же час, самі залишаються десь в сутінках, будучи не реальними. Ось вираз: — Чи ви готові й надалі так щиро віддаватися Республіці? говорить комполку до червоноармійців, і звідусіль гордо лунає: „служим народові“ і т. п.

Пригадаємо бабелевські прийоми, як він малює своїх типів: „Жмет гад“ цих два слова кидає Буденний перед атакою і із цих двох слів виростає могуча фігура Командарма на тлі подій. Звичайно коли б Бабель став вихвалити героїство Буденого трафаретними шаблонними фразами, враження було б негативне.

Слід зазначити, що автор міцно володіє пером, маючи загальні картини бою — у нього трапляються чудові такі «барбюсовські» місця (ст. 43) доки він несподівано не зірветься з них, перейшовши до надто запальних промов, а чи дитирамбів, що штучністю своєю розбивають попереднє враження Приклади: «люди нервуються, горять нетерплячкою змести, якомога скоріше недобитки білих зграй»... ст. 28 або: «чудові незабутні хвилини, коли хочеться умирати, умирати безстрашно за вічне діло...» і т. п.

Ось такі патетичні зриви, як раз ще більш оголюють психологічну неумотивованість вчинків його героїв.

Останній розділ «На межі» власне був потрібний авторові щоб одразу скінчити з білими — скинути їх у море, і поставити над оповіданням крапку. Однак почувається, що цей розділ пришито білими нитками.

Бажко визначити котрий з двох перекладів кращий — у теперішньому більша динаміка, суворіша обробка стилю — за те у першому більш додержано побутового колориту (розмови тощо). Про те назва «Останній перевал» більш удала й цілком відповідає змістові.

Безумовно книжка Полярного цікава й корисна і вона знайде собі місце у кожній військовій книгозбірні. Обкладинка — як то кажуть «нічого нікому не винна» — ДВУ не слід забувати про пристойний зовнішній вигляд, навіть, і серії військових видань.

О. Шиманський

Іван Франко. Зів'яле листя. Лірична драма. Кооперативне в-во «Рух». Харків, 1927, ц. 60 коп.

Збірка поезій Франка «Зів'яле листя» (перше видання 1896 р. друге — 1900) являється тою збіркою, що викликала найбільше суперечок так що до неї самої, як, може більше, що до характеристики всієї Франкової творчості. Бувши «ліричною драмою», без ніяких соціальних мотивів (проти перших збірок Франка), а до того ж формально кращою, вона викликала в двох сучасних Франкові критиків таку оцінку: «Франко весь час борювся сам із собою, суспільний робітник борювся з поетом», «він грішив проти себе самого» (з статтів Євшана в ЛНВ та «Українській хаті»). Про це ж «трагічне роздвоєння» говорить, правда, з іншим підходом і не з такою виразністю другий критик — С. Єфремов — бували хвилини, коли «прорветься голос... безнадійного вання, зневіря, або навіть звичайного особистого почування» (С. Єфремов. Іван Франко. 1926. Вид. «Слово» ст. 175), але й тоді Франко не забував служби громаді й вона зрештою переважала.

Служе було встановлено ніби безперечний факт якоїсь внутрішньої боротьби Франкової, що для деякого прислужився, як доказ того, що Франко, лише звільняючись од слугування громаді, ставав справжнім поетом. На це особливу увагу хоче звернути О. Дорошкевич у своєму «Підручнику історії вкр. літератури», підкреслюючи «сепарування від активної суспільної діяльності», розсипаючи хвалу, «висо-

комистецькій формі збірки», тоді як у революційній збірці Франкової — «З вершин і низин» — бачить лише «одноманітність метрики, неевфоничність виразів і рим». Нарешті Зеров у передмові до «Вибраних поезій» (вид. Книгоспілки, 1925 р.), критикуючи погляди вищезазначених критиків, і собі приходить до висновку, що роздвоєння привело Франка «в бік повного виявлення його творчої індивідуальності».

Таким чином до збірки «Зів'яле листя» прив'язалося, власне, два питання — питання про оте внутрішнє роздвоєння та питання про формальну досконалість його поезій, досконалість, що могла на думку деяких критиків виявлятися лише тоді, коли Франко був «сам собою», коли не піддавався потребі слугувати громаді. Так зв'язавши ці два питання, не можна було зрештою підходити без певного застереження до збірки «Зів'яле листя» й приймати її якось простіше.

Ще більше дивує ця плутанина поглядів тому, що сам Франко дав дуже просте й «нероздвоєне» пояснення до своєї збірки, яке здавалось не мусило б викликати ніякісіньких сумнівів. Пускаючи в світ збірку «Зів'яле листя», Франко в передмові говорить — «може це горе таке, як віспа, котру лічать відпльовуванням віспи. Може образ мук і горя хорої душі вздоровить де яку хору душу в нашій суспільності». Чи не є це просто «літературний прийом» оця вся вигадка з хорою людиною, з героєм («я») збірки, вигадка, що на думку самого ж Франка не є вже така страшна? В передмові до другого видання Франко так і говорить — «критика не гаразд розуміла інтенції та характер моєї збірки»... «силкувалася осудити її, як прояв зовсім зайвого в нас песимізму. Не тільки сам я, але де мені стало відомо зараз тоді — також значна частина публіки зовсім інакше зрозуміла ті поезії, і я надіюся, що й теперішнє покоління знайде в них не одно таке, що відгукнеться в його душі зовсім не песимістичними тонами». Є тут підтвердження й про «літературну фікцію» першої передмови.

Справді, треба визнати, є цілком привидна ця думка самого автора. Бувши його особистою, автобіографічною драмою, збірка аж ніяк не губить свого певного громадсько-літературного значіння. Її залюбки можна читати, не проймаючись (ані свідомо, ані не-свідомо) ніякісіньким песимізмом. І навіть не через те, що вона формально досконала. Взагалі питання про формальну досконалість чи недосконалість усіх Франкових віршів слід відокремити від цієї збірки й не прилучати до неї лише. Отже дивним виявляється вислів т. Коряка, що «перший і ліпший плажаний поет нині пише вірші краще за Франка», бо це вже занадто, було б сказано, аби протиставити бодай і це намаганням зробити з Франка модерного поета. Це все мушу зазначити, щоб, характеризуючи дану збірку Франка не мав би попасти й собі до модернізаторів Франка, чи то до прихильників його роздвоєння.

Отже кілька слів про саму збірку. Проглядаючи цю надзвичайно зосереджену, струнко-

збудовану художню річ із напруженим розгортанням теми, вражаєшся з одного боку надзвичайній різноманітності варіацій основного мотиву (нещасливе кохання), а з другого боку тому, що і в цій збірці добір ситуацій є дуже характерний Франкові суцільному без ніяких роздвоєнь. Що до першого, то досить навести такі приклади. Кожний вірш Франка, маючи загальну тему „нещасливе кохання“, разом із тим має в собі якийсь певний основний мотив, від якого автор виходить і навколо якого будує свої чуття; це мотивування надзвичайно різноманітне й хоч вірші зв'язані певною послідовністю для розгортання теми, але разом із тим вони можуть читатися й кожен зокрема. В другому жмткові, приміром, маємо такі мотиви — легенда про загибель карети посеред ріки, де проломився льод, що нагадує поетові його „серця драму“, тихе поле й ридання сопілки, що їй відгукнулося поетове серце; низка поезій з мотивами, з народних пісень узятими, — зелений явір, червона калина, дубочок, голубка, лелія, зорі, стежечка — все це в чарливій формі нагадує поетові його нещасливе чуття; вагон потяга, сон, блукання коло хати, поле й праця на ньому, сніг — ось іще ті різноманітні мотиви, що їх вживає Франко для втілення своєї теми.

Що до другого характерного моменту поезій Франка в цій збірці, то тут є цікавими ті образи, окремі стилістичні засоби, навіть цілі ситуації, що говорять про Франка, як поета певного соціального осередку. Коли поет дивиться на лице коханої, то він „щастя й волі прагне“ (ст. 14), він чує себе „сильним і свободним, мов той, що вирвався з тюрми на світ“. Або ще такі приклади: „Я кайданик“, „власне горе за собою волочу“, „се не та сирота, що без мами блука, не голодний жебрак, моя зірко“, „як віл в ярмі“ і т. д. Цілі вірші пройняті образами праці, як приміром, вірш „Я не жалуюсь на тебе, доле“ з паралельними мотивами оранки, сівби й переживань. І навіть у віршах, де підкреслено зневіру, песимізм, ця зневіра йде шляхом протиставлення мотиву іменню громадського, соціального значіння. Пригадати хоча б розмову з чортом, якого викликав у розпущі поет — власне, ця розмова повертається на обвинувачення поета в страшних гріхах — „пан раціоналіст, безбожник — чорта кличе“, „адже ж ви не віруєте в бога“, „пекельна, то приємність від вас про душу чуть“ і т. д. Таким чином і в своїй особистій ліриці Франко орудує арсеналом слів і образів, що характерні для нього, як революціонера й громадянина. В такому розрізі, звичайно, з певними застереженнями, слід було б також робити аналізу творчості Франка, особливо прикладаючи її до збірок „занепадницьких“, бо це трохи розвіювало б оту упередженість, що Франко є ріжний у всіх громадських і особистих творах. Що до інших моментів поетичної техніки даної збірки, то в критиці вже було одмічено багатство строфічної будови, різноманітність ефонічну і т. д. Справді збірка стоїть на вершинах високої досконалості.

Наприкінці не можна не висловити обурення на видавництво, що видало книжку з

надзвичайно аляповатою, зовсім нехудожньою обкладинкою. Грубий малюнок, на якому серед золотих (sic!) листочків стоїть якийсь постамент, а на ньому серце й з нього тече кров — ані своїм затасканим задумом, ані грубим виконанням не може викликати нічого більше, як тільки огиду.

Ю. Савченко

Прохор Воронін. На зажинках. Збірка оповідань. Кооп. вид. „Рух“ стор. 233, 1927 р. Ціна 1 карб. 10 коп.

Маємо перед очима, першу велику збірку оповідань, вже не молодого віком автора, що друкується вже щось з 1907 року. Таким чином мусимо розглядати її як літературний доробок авторів, за який чималий шматок часу, й оцінювати його творчість трохи інакше, аніж то робиться з дебютантами художнього слова. Два десятки років, досить поважний речінець, за який письменник мусить сказати своє рішуче слово, виявити письменницькі здібності, й показати суспільству своє справжнє обличчя. Отже спробуємо розглянути, чим же з ласки своєї подарував нас шановний автор.

Книжку можна поділити на три цикли, що різняться один від одного тематикою і мають кожен своє характерне офарблення. Так, перших четверо оповідань, споріднені по між собою головною дієвою особою Дяків небіж Флорцьо — живий непосидючий хлопець, що надibuємо його в першому нарисі „На зажинках“ з'являється нам в усіх подальших, цікавлячи своїми малими радостями й печалами. Досить жива постать цього маленького шибай-голови, що захоплено слухає на зажинках паламареві перекази про нечисту силу, відьом та довків, перебивляє гуркіт грому: „цвях, цвях, цвях...“ (ст. 13), далеко ширше розгортається в другому оповіданні „Щасливий день Флора“, що на нашу думку в збірці найкраще. Хлопчина нудує сидючи під доглядом сестри Дані над „Родним словом“ і вивчаючи вірша „Зимнее утро в столице“. Він кумедно і дотепно тлумачить вичитане, на свій лад, поки йому на таланить утікти з другом Ригорком на став ловити вудками рибу. З цього власне й починається щасливий день Флорів, в кампанії таких же, як і він хлопців. Риба так чудесно ловиться, оповідання такі цікаві, розповідаються хлопцями — іноді тільки думка шугне, що вдома — ж чекає кара за утечу від книжки — та дарма. Вдома, замість кари, чекає смачна вечеря й ласка матирина, і Флор зрештою задоволено виголошує „що б там не було, а сьогодні день мені щасливий...“

А ж тут Флорцьові з Ригорком нове лихо — треба бавити маленьких сестричок („Біля церкви“ ст. 70) А як же його бавити, коли у селі така скажена подія — церкву красять. Хлопці вважають за обов'язок свій бути присутніми під час цієї великої церемонії. Хлопці підслухують інтимні розмови малярів, що посидають усіх цікавих прохожаних до „божої мами“ (ст. 82) розфарбовують паламаревого kota і нарешті, збувши дітей, блискавично зникають на став.

І зрештою наш герой — семінар Флор Кирилович — до останнього часу гордої і надія дяді Вільшанського (оп. „Будьмо кращі“, ст. 93) що вчився деякий час в семінарії вилітає з бурси „за забастовку“. Флор Кирилович вже юнак — „панич“. Він закохується в старшу попівну Валю, навіть упріває над віршами, що присвячує їй: „так життя моє — то біг машини, рожі - ж куш (?) то ти дівчино (?)“. Тільки його гризе думка що він же „виключений“ на попа вже не вивчиться, хіба що буде вчителем — чи ж схоже Валя, одружитися з ним. Так роздумує він, сидючи в гостях у попа. Коли п'яна компанія, в тім числі й дядько її, співає пісень, розважається соромидькими анекдотами — Флору вдається зірвати з уст своєї богині цілунок. — П'яцтво „старших“ викликає в розчуленій душі юначий огиду. — Флор, просить свою богиню прибрати до рук свого пан - отчеська і закликає її не бути подібними до цих.

„Ех Валентино Доментівна! Ви першою квіткою мого серця були... Не будьмо ж як наші старші... Моє серце, моя надія — будьмо кращі“ (стор. 122), але Валя рішуче, одкидає це. Цим закінчуються пригоди Флора Кириловича і в подальших нарисах наймення його ми більше не зустрічаємо.

Таким чином в чотирьох нарисах цих бачимо намагання авторове подати нам щось на взірць сімейної хроніки свого героя, од шибай - голови Флорця, до виключеного семінара, Флора Кириловича, майбутнього учителя - народовця.

В якій же мірі це йому вдалося зробити? Коли пригадаємо класичну сімейну хроніку Ан. Свидницького „Любодарські“, що дорівнює або й переважає типові „Очерки бурси“ руського письменника Пом'яловського, в якій перед нашими очима встає яскрава картина того, як змінюлися старі оджили форми життя, а на руїнах його пушилися нові пагони і коли пригадаємо типові постаті бурсаків (Анатолія Любодарського) Ковинського тощо, досить блідими й анемічними стають в наших очах постаті людей з даної збірки „На зажинках“.

Ми бачимо прекрасно змальований процес праці в нарисі „На зажинках“. З цікавістю слідкуємо за пригодами шибенника Флорця, сподіваємося що з цієї незвичайної дитини щось та буде і зрештою бачимо як він дійшовши літ спромагається на квале квиління: „будьмо кращі“ (ст. 122).

Автор взяв за персонажів до своїх нарисів дрібно - шляхтянську дяківську родину — як видно його ваяють з цим прошаруванням певні соціальні прикорми. Це прошарування завжди мізерне думками і ділом таким порожнім й подано нам в даній збірці. І це позбавляє її в наших очах на сьогодні будь якої соціальної ваги. Чи ж рятує автора те що нарисі ці писалися й друкувалися за сурових умов царської цензури. Аж ні трошки - бо маємо ж ми і „Дим“ і „Солдатики“ і гостра думка одного з персонажів „Fata morgana“ „Озути пана в постели“ найшла собі відгук і сьогодні підхоплений молодим революційним прозаїком Панчом („Гніздо старі“) і як протест долі мужицької житиме у віках...

І зовсім не важко в подальших чотирьох нарисах впізнати Флора Кириловича (дарма що під другим ім'ям) який вчителює, виграє бляшані самовари за пропаганду навчати дітей рідною мовою (ст. 142) і... стає навіть революціонером. Правда це виходить трошки наївно.

Учитель Марко Підкопай („Такий самий“ ст. 168) спромагається на не аби який героїчний вчинок. Товариш передає йому для розповсюдження пачку нелегальної літератури. Марко сповіщає листом одного хлопця, а літературу кладе у схованку в печерю. Книжки попадають куди слід, ходять з хати до хати, роблять своє діло, наш герой живе собі в економії, смачно обідає з півпанею - ключницею і топче стежку до попівни Раї. Здавалося на цьому б і кінець мусів бути, коли раптом до рук пан - отця Келестина попадає „крамольна книжка“ про „духівництво та народ“. Трагедія стається зовсім не подівано. Малий синок попів Вітька, що має звичку все нюхати, підносить до носа цю книжку й виголошує: „А пахнеть — гейотьопом“. Марко міняється на обличчі — чортова книжка довгий час лежучи в його куферку напакхалася геліотьопом. Далі Вітька підбігає до Марка і нюхнувши його надушену австрійку, скрикує „А - а - а. Хайясько как. Гейотьопом“. Чотири пари попівських очей пронизують Марка і... ребус рішено. За півтора місяці Марко „такий самий“ в тюрмі.

Характеризуючи другий цикл книжки вбачаємо в ньому спробу відбити життя і побут українського вчителства. Звичайно, українське фельетон „До й після Теплого Олексі“ та „Бляшаний самовар виграно“ (до речі у перводруковій звалось воно „Як я у вчителя самовара виграв“) і на нашу думку цільної картини нам не дають. Більше претензій, більш вдалости піти далі від спроби бачимо в нарисі „Такий самий“, що є річчю навіть сюжетовою.

Окреме місце в цьому циклі посідає нарис „Радивонка“. В теплах, переконуючих тонах подано в ньому постать удовиноного сина Радивона, що потоваришувався з учителем, навчається грамоті, й допомагає учителю в цьому. Коли вчителя заарештовує поліція, Радивонко скликає свою компанію, щоб помститися над Мудриком, який викавав на вчителя. Вікна побито, але під час колотнечі, Мудрики рогами розвалюють Радивонову голову й він умирає.

Можна сказати, що нарис цей є цілком художнє оповідання.

Полишаючи на боці характеристику не погано зробленого, трошки містичного, стилізованого під Дніпрову - Чайку малюнку „Місце тут наше“ — що як тематикою своєю так й установкою стоїть, як то кажуть „по-за часом і простором“, не можна сховати здивування, чому до збірки потрапили останні три речі, а саме: „Торги“, „В суді“ і „На новій квартирі“. По суті це є звичайні газетні нарисі з претензіозністю на фейлетон („В суді“), до речі ж невинувданого — і коли автор вкрав їх до збірки лише з метою щоб була вона товстіше — мусимо його за це добре вилаяти.

Думаю, що час вже зводити кінці, а тому й спробую зробити висновки. Що ж, можна сміливо сказати, що такі зовсім непогана збірка вийшла! Але, якої ваги цінність вона має для нас сьогодні? До речі мусимо нагадати, що вся збірка укладена з матеріалу вже друковано в роках 1907—1915. Безперечно, що з'являючись у свій час в різних часописах українських („Основа „Л. Н. В.“ то що), а то й окремими збірками (було їх здається чотири) оповідання всі в свій час були помітним явищем на полі літературному, досить, навіть прогресивними і боюсь сказати, щоб... революційними.

Але повторюю, чи так вони вже цікаві нам сьогодні? Зважаюся на сміливість сказати, що ні. Бо автор подав нам у першому циклі збірки, тільки в далеко гірших зразках, що залишилися нам у спадщину (тільки в далеко кращих зразках) від Свидницького або й Ів. Нечуя-Левицького. Зважаюся на сміливість сказати, що за смачними борщами, свіжо вив'яшеною капустою, маслом сиром (стор. 91) та блискучими гудзиками поповичів, автор прогледив глухий гул грізних соціальних сил, що клекотіли в революційному казані од першої затамованої революції аж до наших днів.

Чи ж маємо ми право так гостро ставити це питання? Вважаю, що так, бо соціальної ваги, даної збірки аж ніяк не доповнюють її художні цінності. Насправді, придивимось якими художньо-технічними засобами володіє автор і аразу бачимо описову манеру, хронікальний схематичний переказ подій. Відбиток звичайного газетного штампу, відсутність цікавої розробки сюжету помічаємо майже у всіх нарисах. Подано декілька прикладів штампів: ст. 198 „У лісного Н-кого лісу мали відбутися торги“. „Був ясний морозний ранок“. „Хазайський „Вулкан“ здоровенний кудлатий пес“ і т. п.

або ст. 206 „Шість годин ранку. В камері Н... мирового судді вже засвітили. На дворі дві три сотні народу“ і т. д.

Трапляються й іноді цілком художні й чудові місця: приклад ст. 64, „Сине небо — покривля над нами“... Зелений цей цвинтар, наш милий куточок, наш рай“... або ст. 68 „Вилітайте, здіймайтесь лінії хрущі“.

„... Стережіться ж лінії хрущі“

Але таких „класичних місць“ як ст. 54: „повертався соняшник до сонця, вбейкалася Теклюня зпросоня і т. и.“ ми вже ніяк не можемо авторові пробачити. Треба ж з рештою вважати на вуха слухачів.

Стже покликавшись на бібліографічні дані (бібліографічн. показчик збірника „Плуг“ за 1926 рік) бачимо, що збірка обіймає загалом не всю творчість авторovu. Помітно вражає нас відсутність у ній сьогоднішніх революційних сюжетів. Правда, ми знаходимо числену кількість агіток, фейлетонів, нарисів, розкиданих по різних газетах. Безумовно вони корисні і потрібні, але розцінювати їх як продукцію письменника важко. І тому доводиться характеризувати дану збірку лише як данину минулому...

І коли ми таки добре вилаяли автора за таку зовсім не погану книжку, то це не з лихого

серця, а тільки для того, щоб почитати ще відтворені його пером, свіжіші, сьогоднішні малюнки. І лайка ця зобов'язує автора до того аби збірка „На зажинках“ не була його „лебединою піснею“.

З зовнішнього боку книжку видано навіть більш, а ніж пристойно.

Юліян Кастаньста

Алампієв П. Як хлопці бога шукали. Оповідання для дітей. ДВУ Харків 43 стор. 1927. 20 коп.

Автор мав на меті дати оповідання з антирелігійним ухилом, на фоні побуту селянських дітей та їхніх інтересів. Це йому вдалося цілком. Гурток хлопців збирається і починають розмову про небо, чортів, покійників та бога. Частина вірить в усе це, деякі ні, і от, щоб переконати боягузів—вирішають піти в ночі на кладовище. До них пристає собака Рябко. Дійсно, на кладовищі з ними нічого надзвичайного не сталося. Після цього вони вирішають побувати і в церкві та перевірити, чи бог може їх покарати. Один з компанії дістає у п'яного свого батька ключа від церкви і весь гурт прокрадається в церкву. Тут так само все було б як слід, та виходячи з церкви — вони попалися на очі сторожа, що вже протверезився. Сторож веде їх до попа. Той починає читати довгу мораль про бога і т. п. Хлопцям це набридає, вони починають подавати свої репліки, за які піп їх прогонить. Так бога і не знайшли. Другого дня вони знову почали розмову про місцеперебування бога, запитали про це і в колишнього авіатора. Той всюди під небом літав, а там тільки холодно, а бога нігде не зустрічав. Такий висновок зробили і хлопці, та до такого висновку прийде й маленький читач, що оцю книжку залюбки прочитає.

Написано її добре, розмову всюди подано з дотриманням місцевого колориту, правда, подекуди зайві лайливі вирази, хоча на загальному фоні побуту селянських дітей вони не дуже різко виступають. Шкода, що до книжки не подано кількох малюнків. Малюнок на обкладинці невдало виконано, як раз в цьому гуртку дітвори не було дівчинки, а на обкладинці її художник подав. Та й фігуру попа надто вже шаржовано, тоді як все оповідання витримане в реалістичних тонах.

Мих. Биковець

П. Юрченко. Не словом, а ділом. Дитяча п'єса. ДВУ. 1927. 16 стор. 10 коп. До вистави ухвалена В.Р.К. НКО.

Баско С. На зміну. Дитяча п'єса на 2 дії. ДВУ. 1927. 27 стр. 16 коп. До вистави ухвалена В.Р.К. НКО.

Коли б не було на першій книжці аж двох віз, що, мовляв, цю п'єсу дозволено до вжитку в установах соцівху та до вистав Вищим Репертуарним Комітетом НКО—ми мали б повне право лаяти виключно одного автора за таке писання. А в такому випадкові доведеться сказати трохи „неприємного“ і на адресу цих двох високоповажаних інституцій, що через їхні руки п'єса перейшла, та від того собі користи не набрала. Це отам років

4 — 5 тому такі п'єси сходили з рук, бо не було нічого кращого і можна було дітей задовольняти однією головою агіткою. На 10 році революції халтурити годі. І дійсно: жінки Горпина та Ониська мають синів, яким страшенно хочеться записатися в піонери. Матері цьому на перешкоді. Навпаки, Горпина посилав свого сина до церкви говіти. Та піонер Микита приходить на допомогу, приводить весь загін піонерів, які скопують Онисію хворий весь город. Така допомога в один мент міняє відношення обох жінок до піонерів. Вони вже згодні віддати синів до піонерів, починають думати, що й церква зайва, що „скоро і одної п'ятниці не буде“, словом — за 3 хвилини (не більше) цілком міняється світогляд у жінок — все це через те, що піонери скопали города. До того ж синам добре таки попадало від матерів — і макогоном і руками. Така зміна зовсім не умотивована, про піонерів — нічого не сказано, щож воно за організація, які її завдання, піонери беруться звідкілясь, як сніг на голову. Всюди одні „слова“, а діла як раз автор не показав, хоча намір у нього був навпаки все це зробити. Малу роль така п'єса виконує, бідна вона надію та не кращий й словесний матеріал.

Зовсім іншого характеру п'єса Баска „На зміну“: Цедруга дитяча п'єса цього автора і треба сказати, що автор виявляє певний хист письменницький.

Він взяв за основу робітниче життя, вивів кількох дітей робітника до революції, показав злидні в сім'ї, для контраста увів в п'єсу дітей директора заводу, що лають робітничих „мужичими“; батька за грубе поводження з начальством звільняють з заводу, сім'я голодує, старші діти заробляють тим, що крадуть вугілля і продають. З дія вже показує події після революції, коли в часи Керенщини продовжувалося панування панів. Робітника не приймають на завод, а за бійку з директором садовлять до тюрми. Діти робітничі долають на вулиці директорів дітей і помсти ради за старі образи обмазують у вугілля.

Стання картина — сцена з революційної боротьби — батька раптом забиває куля. Тоді його син Андрійко бере рушницю, надіває на себе і бийте на допомогу революціонерам. Так, без жодних гучних слів, драматично-мелодичних сцен син стає на зміну батькові в революційній боротьбі. В п'єсі єсть трохи зайвого особливо кінці дій — де малі діти загрожують буржуям, обіцяють помститися. Але загалом п'єса цікава. Гарно передано побут дитячий, гри в хаті робітника, суперечки дітей поміж собою (гра в потяга), взаємини дітей з матір'ю, мрії старшого сина про дальшу науку — гімназію. Вдало введено директорів дітей — які мають багато забавок, живуть у розкошах.

Вірно зумів автор поступово збільшувати драматичність в п'єсі, довівши її до такого трагічного фіналу, як смерть батька.

П'єса переконує глядача, захоплює і інтересує.

Мих. Биковець

Ю. Вухналь. По злочині. Гуморески ДВУ. Харків. 1927. Стор. 56. Ціна 25 к.

До цього часу, крім Вухналевих гуморесок, що ми їх оце редагуємо, в „Плужанин“ видало цілу низку гумористичних книжечок, як от Остапа Вишні, Антоші Ко та інших. Але Вухналеві гуморески вигідно виділяються з проміж них своєю комсомольсько-молодняцькою тематикою.

Теперішня сільська молодь значно відмінна від колишньої молоді. Колись було сільські хлопці комсомольського віку вайтку коні водили на ніч пасти, а взимку на до світках товклися. Тепер зовсім інакше. Теперішній сільській молоді часто — густо доводиться працювати поруч батьків: і в сільраді, і в кооперації, і в інших організаціях та установах. Але молодь залишається молоддю: де б вона не була, щоб вона не робила, їй властиве молодняцьке шумування. Через надмірне молодняцьке шумування, дивись, сільський комсомолец, чи й просто активний хлопець потрапляє в досить смішну ситуацію.

Ось вам комсомолец Гриша Нетудиворота — голова кооперації — накупив, замість гасу, до споживкрамниці кілька томів Марксового „Капіталу“. Другий — Олекс Курочка робить у сельбуді доповідь про полову проблему. Він договорився до того, що ледве встиг утекти небитим із сельбуду. Третій — Андрій Книш — начитавшись книжок, вимагає від батька американізованого господарства, а сам він не хоче нічого робити. Далі — Федір Гуска, Митько Голомозенко і багато інших — усе це є живі типи, вихоплені автором із сучасного життя.

Що до оформлення гуморесок, то, звичайно, не доводиться вимагати від автора якихось композиційно-конструктивних прийомів. Гумореска є гуморескою: хто б її не писав, чи Остап Вишня чи Вухналь, однаково їй бракує сюжетного кістяка. Майже у всіх гуморесках, а в тому числі й у Вухналевих говориться не „про щось“, а лише „з приводу чогось“. Тут на перший план висувається стиль-слово. От цим і бере Вухналь. Його гуморески друковані в „Молодому Більшовику“, молодь прочитувала від щурки до щурки. Зібрані в окрему книжку, вони в однаковій мірі будуть читабельним матеріалом, особливо на сельбудівських вечірках.

Авторів ж, що сам ще досить молодий і не позабавився молодняцького шумування — можна порадити переходити від гуморесок до сюжетних гумористичних оповідань, чого бракує сучасній українській літературі.

Треба, між іншим, дуже й дуже подбати про мову.

Ак.

С. Божко. Чабанський вік. Повесть (?). ДВУ. Харків. 1927. Стор. 184. Ціна 90 к.

Тематично Божко відійшов далеко назад, за бар'єр Жовтня, де...

„Степ — сизе молоко, і лише ген на могилі в тому молоді видно кобеняк чабана серед сірої маси — панської отари“.

Одійшовши на таку, досить таки далеченьку дистанцію, автор опинився на вигідній для

нього позиції. Якщо Божко особисто може й не був чабанським підпасичем, то в кожному разі чабанської каші йому доводилось куштувати, бо він знає, що „без джермел чабан ніщо. Прийде літо, вдарить її (вівцю. А. Г.) муха, сипне черва, і погиб чабан“...

А коли автор знає такі деталі чабанського ремесла, то це дуже добре: він подасть читачеві шматки дійсного життя, а не вигадку.

Сюжет „Чабанського віку“.

Шостидесятилітній Сапрон Джермеля — з діда — прадіда чабан. Він пасе отару в маєтку графа Шаботинського. Маєтком керує управитель, старий Рудан. Під неораною цілиною лежить багато тисяч десятин землі. По ній ходять великі отари овець. З неораних степів та з отари живляться і зачепилівці, сусідні селяни. Але надходить інший час. Граф Шаботинський хоче запровадити, замість випасу овець, сільське господарство. Для цього він надсилає до маєтку нового управителя, молодого німця Наймана. Енергійний та досить освічений Найман ретельно береться переводити в життя намічений ним план. Він розпродує отару, а у віковичну цілину пускає плуги. На перешкоді йому стоять Сапрон, Рудан та зачепилівці. Та, кінець — кінцем, Найман перемагає: чабанський вік минає.

Це — основна громадсько-соціальна лінія сюжету. Поруч неї автор провадить другорядну лінію — індивідуально-побутову.

Шостидесятилітній Сапрон, колишній Дон-Жуан степів, дружить з дочкою багатія, молодого та вродливою Уляною. Уляна йде за Сапрона з примусу батька. В Уляні є молодий парубок Кирило, що вона його кохає. А тут ще й дітей Уляна не водить. Життя її з Сапроном нікудишне. Старий Сапрон лютує з ревнувань, а Уляна не може вгамувати своєї буйної молодості.

Свою повість Божко розпочинає описовою інтродукцією, на зразок реалістично-побутових повістей українських класиків. Ця інтродукція своїм розміром виходить за рамки пропорційності: вона дістала аж на 8 сторінку. Лише з восьмої сторінки автор починає знайомити читача з персонажами повісті. Далі персонажі вводяться протягом усього твору.

Для оздоблення твору автор подає силу найрізноманітнішого ілюстративного матеріалу. Немов у калейдоскопі, перед читачем плінуть прекрасні степові пейзажі, шматки чабанського життя, селянський побут то-що. Свій матеріал автор формує в невеликі розділи. Розділи тасує, ніби грок карти, чим зацікавлює читача. Стиль і мова непогані і легко надаються читанню. Подекуди є місця, що просто захоплюють своїм лірично-емоційним піднесенням.

Автор ретельно дбає про чіткість фрази і про легкість вислову.

Правда, трапляються інколи в автора і лексично-стилістичні огріхи. Наприклад:

„Сьогодні на порядку денному — величодні атрибути. Сперечали-я з Корнійком його постійні опоненти“.

Це вже чисто-по газетярському — раз, а по-друге — така лексика не пасує „Чабанському віку“... Повторюємо, що це не часто тра-

пляється у Божка. Гірше стоїть справа у автора „Чабанського віку“ з боку композиції. В цьому відношенні Божко сам собі багато нашкодив.

Канву для повісті вибрано прекрасну. З одного боку — романтик степів Сапрон з його однодумцями, з другого — практичний Найман, озброєний сільсько-господарською наукою. Тут — неминучий конфлікт, конфлікт громадсько-соціального порядку. З конфлікту виникне боротьба. Громадсько-соціальні мотиви переплетуться з індивідуально-побутовими і дадуть цілу низку барвистих колізій. Але Божко не зумів підпорядкувати всі свої матеріали в єдиній фабульній лінії, і тому у нього вийшли композиційні провали, а весь його твір з композиційного боку хворіє на статичність.

Візьмім індивідуально-побутову лінію сюжету. Для цієї лінії в автора спочатку намічено такі головні персонажі: Сапрон, Уляна та Кирило. Сапрон та Кирило антагоністи. Між ними за Уляну розпочинається боротьба. Кирило ще спочатку вріс в сюжетну канву, а автор взяв та й вирвав його з цієї канви і посилав для чогось на шахту. Індивідуально-побутова лінія, позбувшись одного з головних персонажів, залишилася в рудиментарному стані. Те, що автор дав по цій лінії, лише дрібні ілюстрації і часто-густо невдалі (Уляна й Рудан).

Взагалі автор хворіє на висовування статичних мотивів, у той час заховуючи від читача мотиви динамічні. Ось приклади до цього:

Чабанський вік проходить. Сапрон зневірився в своїй перемозі, бо

„Покраїв гострим череслом німець надвоє степ“.

Сапрон в розпуді. Гинуть степи, гине отара, вмирає чабанська романтика. Сапрон з горя палить свою чабарню, палить, може пра-прадівські, гирлигу та бармака. Глибоко-психологічний момент. Кульмінаційний пункт боротьби, надзвичайне напруження. Огул кінець чабанського віку. А автор про це згадує устами Сапрона пост-фактум, згадує між іншим. Натомість він на цілих шости сторінках розповідає про те, як горобячою кров'ю врятовано Улянину „дівочу честь“. Перший мотив — динамічний, другий — статичний. Те, що їх підмінив автор — для повісті великий мінус.

Ще один приклад.

Сапрон зі своїми однодумцями вирубували телеграфні стовпи, що їх позакопував Найман. Знов таки динамічний мотив, а автор ним не скористувався: не показав цієї дії читачеві. Він її обійшов. Натомість умістив на кількох сторінках попового листа-доноса до ісправника, та ще провокаторське curriculum vitae попа Смердинського, що є третирядним матеріалом.

Найприкріше ж враження залишає від себе фінальна частина повісті. Справа в тім, що Найман, окрім сільського господарства, запровадив шахту на землі графа Шаботинського. Сюди наїхало багато робітників-шаhtarів. Проїхав сюди з старої шахти і Кирило, колишній Улянин коханий. Повернувся він додому не простим шахтарем, а штейгером. Колишній

управитель маєтку Рудан, Сапрон та ще колишній свинар Вухналь, уже зовсім старі діди, доживали свого віку в маєтку. Їхній психічний стан давно вже похитнувся: вони втрюх, ніби малі діти, граються то „в свиней“, то „в овець“. Одного разу, коли вони пішли в поле гратися, „в овець“, їх там натрапив Кирило разом з шахтарями. Діди упізнали Кирила. Вухналь замахнувся на Кирила каменюкою, але один із шахтарів убив його „обушком“. А потім, за згодою Кирила, повбивали і Рудана та Сапрона, „щоб не було свідків“.

Такий фінал є штучним, бо він не виростає із загальної структури твору. Убивство цих старих дідів є необгрунтованим, безпідставним і випадковим. А про випадковість у художньому цілому скажемо словами Потебні:

„Художник, воссоздавая предмет в своем воображении, уничтожает всякую черту, основанную только на случайности, каждую делает зависимою только от другой, а все — только от него самого“.

Та й самого Кирила автор цим убивством зdiskредитував зовсім. Адже ж Кирило у нього має бути позитивним типом. На 42-ій сторінці повісті Кирило говорить:

— Ти мені скільки не кажи, а все ж таки на землі неправди багато. З чого житиме бідний люд далі, коли діти плодяться, землі мало й податки великі?..

Або яким завзятим оборонцем робітників-шаhtarів виступає Кирило - штейгер перед підрадянським Цапком:

— Це ж глюм! У вас крипільщики зовсім роздягнені... Або камеронщики: вода біла насосів така гаряча, що в де-котрих уже виразки по шкірі пішли...

І раптом таке безпідставне, необгрунтоване, психологічно неправдиве убивство, що вкрай дискредитує Кирила в очах читача. Дочитавши до кінця «нижку», думаєш, що надаремне причепив автор сюди шахту.

Читається повість все ж таки з інтересом. Автор подає матеріал жваво. Ілюстративний матеріал цікавий і різноманітний. Бракує авторів вміння підпорядкувати цей матеріал єдиній фабульній магістралі, вплітати його в сюжетну косу. Але гадаємо, що автор згодом навчиться і цього. Тим більше, що писати великі речі взагалі не легко не тільки для такого молодого автора, яким є Божко. Про це А. П. Чехов говорив:

„Писать большое очень скучно и гораздо труднее, чем писать мелочь“.

Цього, мабуть, не стане заперечувати і сам автор „Чабанського віку“¹⁾.

А. Г.

Сміх та жарти — збірка гумору та сатири за редакцією М. Трублаїні. ДВУ. Харків. 1927 р. тир. 5000, стор 104, 35 коп.

„Збірка виглядає слабенькою“ — це так зауважено наприкінці редакторського вступу до збірки. І чисту правду сказав редактор.

¹⁾ Оскільки відомо редакції, „Чабанський вік“ це перша частина повісті - трилогії „В степах“. Цим пояснюється до певної міри фабульні й композиційні моменти. Ред.

Звичайно йому не зручно писати, що його збірка „зовсім слаба“ і він лише обмежується натяками на те, що вона „виглядає слабенькою“. Така самокритика дуже й дуже цінне явище, особливо в нашу добу стихійного зросту видавничої продукції.

А ця збірка мусила виконати поважне завдання, бо „Сміх — могутня зброя. Вміло користуючись нею, можна чимало зробити. А в наших культ-освітніх робітників немає під руками того матеріалу, що можна було б його використати“. (Знову ж з тієї передмови).

Отже завдання цієї збірки дати матеріал розрахований на село й переважно на молоді. „Збірка мусить стати в допомозі сільбудам, хатам - читальням і комсомольським осередкам в їхній роботі“.

Тепер же побачимо, чи дійсно ця збірка може стати в допомозі нашим сільським культ-освітнім установам і як її можна використати.

Коли перегортаєш сторінки збірки, то сразу ж кидається у вічі брак сучасної гуморески, гуморески сьогоднішнього дня. Що правда, в збірці зустрічаються (хоча й рідко) імена наших відомих українських гумористів, як - от Остапа Вишні, Антоші Ко, В. Чечвянського, Костя Котка та інших, але їхні гуморески, в здебільшого, продукція ще вічної пам'яті „Селянської Правди“ 1922 р. (як - от Антоша Ко-Свинячий шпацир), або ж газети „Вісти“ 1925 р. (О. Вишня. Головоплітосвіта).

Дуже дивує нас вміщення в збірку такого матеріалу як гуморески Костя Котка. „В Ларинській Окрузі“ — вона абсолютно не підходить для села й без відповідних пояснень буде не зрозуміла глядачеві та й взагалі це вже справа „давню минулих днів“.

Не забув ре-актор і за одного із основоположників нашого українського гумора, говоримо про Ст. Руданського, та побіжно репрезентує Д. Загула й М. Терещенка.

Але ж найкоштовнішим перлом усієї збірки є низка анекдотів без підписів, мовляв, народня творчість. Читаєш їх і зараз же пригадуєш губанівські видання збірок „малоросійських анекдотів“, що заповнювали український книжковий ринок за часів царату.

На останку треба пом'янути „незлим тихим словом“ і дві інсценіровки — „У двох лицах“ та „Вечір спогадів“, що теж знайшли притулок у цій збірці. Ці інсценіровки настільки пройнялися духом агітки, що їх тепер, напевно, дуже й дуже нудно було б дивитися.

Загальне враження від збірки таке: бідний наш люд український, не має навіть путящих гумористів, а ще кажуть, що українці — одвіку гумористи.

Та не так воно є: це так лише думає редактор збірки, якому не „було часу“ пошукати ціннішого й свіжішого матеріалу, а насправжки наша радянська українська гумористика росте й буяє, чому є доказ швидкий зріст тиражу гумористичного журналу „Червоний Перець“ та швидке вичерпання накладів серії „Веселої книжки“ у виданні кооперативного т-ва письменників „Плужанин“.

А хіба мало цікавого й влучного гумористичного матеріалу розкидано по різних газетах та журналах?

Завершенням усього є передостанній абзац у редакторській передмові.

„Не треба обмежуватись лише тим, що подано в цій збірці; треба розшукувати нові матеріали по журналах, газетах, книжках, і використовувати їх також“.

Коли прочитає це якийсь то керівник політосвітньої роботи на селі, то напевно, скаже: „дякуємо вам красенько, шановний редакторе, але на що тоді було витратити 35 коп. на вашу збірку, коли ще треба шукати матеріалів по різних газетах і журналах“.

А загалом... шкода і часу, що загубив редактор, складаючи цю збірку, і паперу Держвидаву і, головне, грошей бідного споживача, що мусить перетравлювати всю ту макулатуру, яку підносять йому деякі спритні редактори різних збірок.

М. Самусь

„Веселий оповідач“. Книга гумору й сатири. Упорядкував та статтю написав А. Лебединський. Народня Бібліотека. Вид. „Сяйво“. 336с., 1п8⁰, ц. 80 к. т. 10000.

Українській гумористиці за останній час повезло. Нещодавно вийшло дві частини „Сатири й гумору“, упорядковані В. Атаманюком. Тепер маємо цю нову збірку, що назву свою взяла від колишньої збірки народніх анекдотів, виданої Б. Грінченком. За традицією й у неї увійшло понад два десятки жартів „з народніх уст“, переважно на антирелігійні теми. Правда, і сюди включено де-що ніби з попередньої збірки, лише з заголовками, („Поступ з роками“, „Тіснота“, „Спритний циган“, „Потреба“), що вражає неприємно, оскільки дещо повторюється ще й у передмові (зразок вішальницького гумору — „Як лучче“).

У доборі літературного матеріалу автор не пішов якось далі графарету. Котляревський, Гулак, Глібів, Руданський представлені, як завжди, своїми відомими творами. З П. Куліша взято лише вульгаризовану „Сіру кобилу“, тоді, як у нього є маловідомі цікаві сатири. Для Стороженка була б характерніша „Голка“, з соціальними моментами, аніж панські анекдотичні „Вуси“, чи прислів'я „Вивіз дядька на сухеньке“, зв'язане з усім відомим оповіданням з кріпаччини, що ілюструється іноді й денікінськими сикунціями (напр. у Я. Качури). З Квітки взято лише „Підбрехача“ й зовсім не згадано „Шельменка“, чи водевіля Котляревського, як і їхніх попередників — інтермедій і віршів XVIII ст. Так само з Глібова не згадано п'єсу „До мирного“, що стала за попередника переробки

Старицького „Як ковбаса та чарка“. З комедій упорядчик узяв лише уривок з „Хазаяна“ Тобілевича, Франка, Кропивницького, М. Куліша, декількох десятків авторів комедій XIX і XX ст. Він не тільки не навів, хоч би в уривках, а навіть не схарактеризував комедії, як окремого сатиричного жанру.

Мало пощастило у нього й фейлетону. Крім десятка взятих з Остапа Вишні, він майже нічого не дав, коли не лічити одної речі з Чечвянського, двох нікому невідомого Бульби та нудної „Мистецької хроніки“ з „Червон. Перцю“. А тим часом слід було б згадати Костя Котка, автора „Істукрева“ присяжного пореволуційного фейлетоніста, так само талановитого Антошу Ко. провінційних фейлетоністів — Ол. Метеорного, І. Підкову й ще чимало імен з „Комуніста“ (П. Карбан, Ю. Золотарьов), з „Вістей“ (Йона Воч-ревесущий), з „Молодняка“ (Юрко Вухналь), з „Плужанина“, що випустив серію гумористики. Це, звичайно, для повноти.

Трохи краще представлено байку (В. Проноза, С. Пилипенко, В. Ярошенко), хоч теж не всю (нема В. Поліщука й ін.).

Більше місця відведено художній гумористиці (І. Левицький, Ів. Франко, М. Коцюбинський, А. Мартович, В. Винниченко й інш.). Але й тут добір досить випадковий. Високої оцінки А. Мартовича, як гумориста, зразками впорядчик не ствердив. В новітній художній гумористиці у нього помітно орієнтацію на киян (Антоненко - Давидович, Косинка й інш.), тоді, як цікаві зразки, хоч би з П. Панча, О. Слісаренка, чи не найхарактернішого з теперішніх новелістів, — Я. Качури („Непі“), М. Хвильового, як сатирика, лишилися поза його увагою. А жаль невикористаної можливості.

Отже вражіння від книжки таке, ніби її складено наспіх, на три чверти з захватаних зразків.

Те ж саме вражіння непродуманості лишає й стаття „Гумор і сатира в українській літературі“ (5 — 34ст). В ній помітно чимало хаосу, блискучого фейерверку слів і тверджень, але, поза обліком фактів, мало-конкретного змісту. Не схарактеризовано техніку дотепу, гумору, іронії, комічного „сказу“. В переліці фактів бракує історичної повноти (автор почав лише з XIX ст.). Соціальну ув'язку він намагається дати, хоч теж завжди, формальної йому бракує. Слабують і його прикінцеві прогнози, ув'язані з модним Дніпрельстаном. Місце сатири, як будівничому фактору, можна відвести значніше. Загалом же момент для виходу книжки вгадано.

Ів. Капустянський

ХРОНІКА

ПО УКРАЇНІ

Знайдено цінні папери часів Шевченка

В історичному Полтавському архіві знайдено папери, які розповідають про те, як у березні й квітні 1847 року на Полтавщині та Чернігівщині вишпорили вірні чиновники Миколи І-го, розшукуючи „причасних“ до українського слов'янського товариства — Шевченка, Білозерського, Навроцького, Андруського, Марковича та інші.

Конкурс на пам'ятник Т. Г. Шевченкові

Народний комісаріят освіти УСРР оголосив конкурс на виготовлення пам'ятника Т. Г. Шевченкові на його могилі біля Канева. Кінцевий строк конкурсу — 20 вересня поточного року. Всі, хто бажає взяти участь в цьому конкурсі повинні до зазначеного строку подати на адресу Укрнауки НКО УСРР (Харків вул. Артема 29) проєкт пам'ятника Т. Г. Шевченкові, в моделі з вирахуванням матеріалів та орієнтовним кошторисом під девізом.

Проєкт треба розрахувати на монументальний вигляд пам'ятника.

Загальна вартість пам'ятника не повинна перевищувати 50.000 карб. Наркомос признає 3 премії за найкращі проєкти: одну в розмірі 3.000 крб. і дві по 1.000 крб.

Коли буде видано премії, ці проєкти вважатимуться за власність Наркомосу. Крім того, Наркомос з решти проєктів передбачає придбати кращі по 200 — 300 крб. за кожний.

Оцінку проєктів робитиме спеціальне журі, що його призначить Наркомос.

„Український театральний музей“

Накладом Української Академії Наук вийшла книжка Петра Руліна „Український театральний музей, завдання й перспективи“. В цій книжці автор порушує кілька питань що до організації роботи театр. музею й подає низку конкретних пропозицій.

Нова українська опера

Композитор В. Золотарьов, що працює тепер у Києві, написав нову оперу „Фесько Андрибєр“. Сюжет опери взято з народньої думи, — текст написав поет Рильський М.

Опера має одну дію. В ній широко розроблені українські мотиви і загалом оперу написано в бадьорих тонах.

Літературні конкурси

Конкурс на дитячу книжку — Держ. Видав. України оголосив конкурс на дитячу книжку. Умови конкурсу такі: 1) Конкурс відкритий. Брати в ньому участь мають право як визнані вже письменники, так і початкуючі. 2) Книжку призначено для дітей молодшого віку 8 — 11 років (жовтенят). 3) Вибір теми не обмежується, одна з головних вимог до книжки — це виховання матеріалістичного світогляду дітей. Твори можуть бути розраховані на дитину або з робітничої родини, або з селянської. Як в першому, так і в другому випадкові треба це брати до уваги в розуміння вживання образів і взагалі засобів впливу. Мова українська. 4) На конкурс приймаються лише твори оригінальні, раніш не друковані, розміром від пів до двох друкованих аркушів (аркуш 40.000 знаків). 5) Термін подачі рукопису 1-го грудня 1927 року. 6) Премії за найкращі речі встановлюються такі: перша премія (одна) 500 карб., друга (дві) по 250 крб., третя (три) по 150. 7) Премії призначається за постановою окремого журі. 8) Премії виплачуються протягом місяця з часу постанови журі. 9) ДВУ має виключне право на друкування премійованих творів, причому авторський гонорар за премійований твір встановлюється й виплачується в загальному порядку. 10) Твори неперемійовані, але придатні до друку, видаватимуться окремими книжками, або друкуватимуться по дитячих журналах. Оплачено їх буде за звичайними ставками. 11) Матеріал подається друкований на машинці на одному боці аркуша. 12) Твори на конкурс подаються анонімно, прізвище в закритому конверті. Матеріал надсилати на адресу Харків, вулиця К. Лібкнехта, № 31 — Держвидав України — Редвідділ.

Конкурс на книжку для юнацтва. Державне Видавництво України оголосило конкурс на юнацький роман та повість. Конкурсні речі повинні бути ідеологічно витримані, художні та написані про молодість, або для молоді. Бажані теми такі: революційна боротьба на Україні за останній час, соціалістичне будівництво, сучасний побут

молоди і його проблеми та наукова фантастика. Твори повинні бути написані українською мовою, раніше ніде не друковані, розміром не менше 5-ти друкованих аркушів.

За кращі твори буде видано премії від 1.500 до 500 крб.

Забезпечення вдови вченого Володимира Гнатюка

Президія Укрголовнауки зняла клопотання перед Радянським урядом про забезпечення вдови українського вченого Володимира Гнатюка, що помер цього року.

Придбання наукової бібліотеки

Укрголовнаука передбачає придбати бібліотеку великого наукового значіння, що її буде передано до катедри етнографії і етнології Харківського Інституту Народної Освіти. Бібліотека ця, що належить гр. Гурову, складається з понад тисячі книжок. Вона являє собою бібліографічну колекцію з російської та української етнографії. Її здебільшого складено з книжок українського, білоруського, південно-слов'янського й великоруського фольклору. Чимало є книжок і з історії України та загальної філології. Ця бібліотека може бути за базу для дослідників історії, літератури та етнографії України й інших слов'янських країн.

Подорож українських кобзарів

В гастрольне турне по Кубані, Північному Кавказі та узбережжі Чорного моря виїхала перша державна художня капела кобзарів. Капела передбачає також завітати до Баку та сусідніх промислових районів, де дасть низку концертів.

Газета „Оборона“

У липні місяці Харківська Секція робітників преси, ВУК СРПП та будинок літератури ім. Вас. Блакитного випустили одноденну газету „Оборона“

В газеті вміщено низку статтів, гуморесок, та думок видатних культурних та мистецьких діячів про оборону Радянського Союзу. Ця газета містить також і відозву ЦК Спілки селянських письменників, що закликає до гасла „війна - війні“.

Наводимо цю відозву без жодних змін:

Від спілки селянських письменників „Плуг“

Війна.— Хай згине війна.

Війну війною переборемо.

Війну грабіжницьку — війною проти грабіжників.

Увесь свій письменницький хист прикладемо до того, щоб трудящі втямили неминучість такої війни проти війни.

А коли прийде цей неминучий час, ми свою мистецьку зброю змінимо на справжню зброю червоноармійців, як це вже робила значна частина плужан у недавно минулі

роки. Ось наше слово за оборону. Ми віримо, ми знаємо, що це є слово революційного селянства України, що ми його репрезентуємо в письменстві. Як і воно, ми підемо під керунком компартії до нових перемог, ми будуватимемо міцну фортецю пролетарської культури, що її не візьме ніяка облога буржуазії. Словом і ділом. Словом — у час миру, ділом — війни.

Бо і слово є діло.

„ПЛУГ“ — за слово і діло великої останньої революції, після якої є тільки всесвітній комуністичний мир на землі.

ЗА МИР НА ЗЕМЛІ.

ЦК „ПЛУГ“у“

Зібрання творів М. Хвильового

Державне Видавництво України приступило до видання творів Миколи Хвильового в 4-х томах. Перший том виходить цими днями у продаж і міститиме новели, що зібрані у книжці „Сині етюди“. До цього ж тома додано ще дві нові новели Хвильового.

Що читатиме наш читач завтра

Державне Видавництво України випускає цими днями такі книжки: Д. Загула. Мотиви поезії; П. Тичина — поезії; Т. Масенко. Степи — поезії; С. Васильченко. Вибрані твори. А. Піонтек. Тихий дисонанс — поезії. Буде видано книжки оповідань К. Аніщенка, Ю. Смолича П. Панча, Г. Коцюби, В. Сосяри, та інші.

З нових зібрань творів незабаром виходять: І. Нечуй-Левицький. Твори т. IV; Л. Глібов. Твори в трьох томах.

Друкуються й теж у недовгому часі підуть у продаж твори: Марко - Вовчок. Твори т. IV; А. Тесленко. Твори; П. Куліш. Твори; Є. Верхари. Поєми в перекладі М. Терещенка; С. Жигалка. Оповідання; І. Кириленко. Курси; О. Свєкла. Оповідання; Я. Качура. Багно війни — оповідання та інші.

М. Горький у перекладі на українську мову

У видавництві „ПРОЛЕТАРИИ“ за редакцією С. Пилипенка виходить низка творів М. Горького. У першу чергу вийдуть „Мать“, „Фома Гордєєв“ та „Мої університети“.

Видання творів пролетписьменників

В зв'язку з наближенням 10 роковин Жовтневої Революції, ДВУ готує повні зібрання творів пролетарських письменників першої жовтневої генерації. Гордій Коцюба виготовлює повне зібрання творів В. Блакитного-Еллана, яке вийде у річницю його смерті — 4/XII і розраховано на 2 томи. В. Гадзинський готує до друку повне зібрання творів М. Михайличенка, куди, між іншим, увійдуть дві ще недруковані новели та нові біографічні матеріали. Б. Коваленко та В. Коряк готують зібрання творів В. Чумака та А. Залівчого.

Українські письменники рос. мовою

Харківські видавництва взяли на себе нарешті випускати російською мовою українськ. письменників. Видавництво „Пролетарий“ випустило російською мовою книжку Аркадія Любченка „Далекие и близкие“. Передмову до цієї книжки дав професор О. І. Білецький. Одночасно ДВУ випустило російською мовою вірші Павла Тичини в перекладі А. Гатова. На черзі — книжки О. Копиленка, О. Слісаренка, А. Головка та інших.

Конкурс на інсценіровку карнавала

Відділ політосвіти в Одесі оголосив конкурс на інсценіровку карнавала на свята 10-тиріччя Жовтневої Революції, а також на п'єсу — масову з часів громадянської війни.

Інститут первісної культури

В Києві організується науково-дослідний інститут первісної культури.

Інститут досліджуватиме спадщину первісної культури на Україні і готуватиме наукових дослідників у цій ділянці.

Західня Україна на екрані

Письменники В. Атаманюк та Б. Антоненко-Давидович написали великий сценарій на 7 част. „Не плачем, а мечем“, з часів боротьби Галичини за своє визволення. Сценарій затверджено Вищим Художнім Репертуарним Комітетом. Це перший сценарій, що покаже на екрані малюнки з Західньої України.

Театр для молоді в Дніпропетровському

Кілька місяців тому в Дніпропетровському було організовано театр для дітей та юнацтва Т-ва „Друзів дітей“. Труп театру складають в більшості робітничий молодняк і безпритульні. Студійна робота провадиться під керівництвом артиста Буторина. Результати своєї роботи театр демонструє цими днями виставою „Скупий“ — Мольєра. Далі буде виставлено „Сигнал“ з життя американських робітників. При театрі, окрім руської секції, працює українська. Для української секції перекладено п'єсу „Ричи Китай“ — її буде виставлено підчас жовтневих свят.

Екскурсія художників на Дніпрельстан

Група студентів Київського художнього інституту, за керівництвом проф. А. Тарана виїхала в екскурсію на Дніпрельстан. Перебуваючи там, молоді художники фіксуватимуть місцевість і життя в районі дніпровського будівництва.

Польський театр-студія в Києві

Наркомосвіта засновує в 1927—28 шкільному році польський театр-студію в Києві,

куди прийматиметься осіб від 17 до 30 років, що вільно розмовляють і пишуть польською мовою — в першу чергу робітників і селян. Кандидатів рекомендують Окрінспектори. Для найкращих кандидатів призначено 15 стипендій з коштів Наркомосвіти. Решту кандидатів, що відповідатимуть умовам для вступу буде прийнято лише в тому разі, коли зацікавлене ОКРІНО призначить їм стипендію з коштів місцевого бюджету. При заяві для вступу потрібні такі документи: метричне свідоцтво, картка військового обліку, шкільне свідоцтво, посвідчення про соціально-матеріальний стан, рекомендація від партійної, професійної чи громадської організації, дві фотографічних картки та посвідчення про стан здоров'я. Всі кандидати підлягають перевірці знання з польської мови, та суспільствознавства; а також здатности для праці на сцені. До перевірки допускається також осіб, що не мають відповідних рекомендацій. При театрі-студії буде організовано інтернат для певної кількості слухачів.

Відозва до єврейських революційних письменників України

Група єврейських письменників та представників літературних угруповань письменницької молоді завершилась до єврейських революційних письменників України з відозвою такого змісту: „У декларації єврейських революційних письменників, що її оголошено в журналі „Ді Ройте Велт“ № 5—6, говориться, що в єврейських письменників є прагнення до відповідної організації, щоб працювати спільними силами. Ми вважаємо, що організація пролетарських письменників ВУСПП відповідає нашій меті та методам роботи. Ми закликаємо революційних письменників України, що визнають за потрібне утворити літературу єврейських пролетарських мас, пліч-о-пліч, з пролетаріатом інших націй — об'єднатися навколо ВУСПП'у“.

Ця група вирішила в кінці вересня скликати всеукраїнську нараду тих євр. письменників, що висловлять свою згоду вступити, до ВУСПП'у.

Романи Золя та Гі-де-Мопасана українською мовою

Державне Видавництво України цими днями приступає до видання 10 найкращих романів Еміля Золя в перекладах на українську мову. Ці романи обійматимуть до 200 друкованих аркушів або 20 окремих томів. ДВУ також приступає до видання в українських перекладах і де-яких романів Роні-Старшого.

Видавництво „Книгоспілка“ видає 8 томів творів Гі-де-Мопасана. Перший том, що містить його роман „Життя“ вже вийшов у світ і вступив на продаж.

Вивчення бібліотечної справи

Державний Науковий Методичний комітет вирішив вивчити в наступному академічному році питання про бібліотечну справу на

Україні, щоб на підставі вивчення виробити певну радянську бібліотечну систему. Серед інших питань буде розв'язано також справу про приватну ініціативу в бібліотечній справі та про організацію бібліотек комерційного типу. В зв'язку з тим розіслано всім організаціям, що мають бібліотеки, обіжника з пропозицією надсилати в цій справі відповідні матеріали (типи бібліотек, проекти, міркування і т. інш.).

Коштовна збірка Потоцького

Цими днями до Лаврського культ.-істор. азповідника в Києві привезено збірку Потоцького, що її придбав ще минулого року Раднарком. Для приймання збірки Укрнаука призначила спеціальну комісію. Збірку розташовують в кол. корпусі співаків (з 15 кімнат), який нині прекрасно відремонтовано.

Збірка складається з кількох груп набору старовинних меблів, картин, цінної збірки гравюр та багатой бібліотеки по українознавству.

Колекція меблів складається з художньої меблі від 15 до 19 сторіччя.

В збірці є невеличка колекція військового одягу. Старовинна зброя, між іншим, зброя, що її вживали запорожці.

Картин у збірці коло 350. В збірці є 14 тисяч гравюр, літографій та інших репродукцій.

Бібліотека має коло 17 тисяч томів. Книжки — польською, французькою, німецькою, російською, англійською, українською та іншими мовами. В бібліотечі є коло 40 „Кобзарів“ Т. Г. Шевченка — різних видань. Є власні книжки Т. Г. Шевченка, між іншим, „Естетика“ — Лібелта, що її Шевченко читав у засланні (про що він згадує в своєму „Щоденникові“). В збірці є архив Потоцького з 1700 року.

Із збірки Потоцького організується музей, який незабаром мають відкрити для відвідування.

На директора музею призначено кол. власника збірки — Потоцького, що приклав чимало сил до передачі збірки в повному складі її з Ленінграду до України.

Вивчення старої української музики

Історію української музики, яка за останнє сторіччя за часів русифікації надто підупала, досі вивчено надто слабо. Проте є багато даних, які свідчать про те, що раніш українська музика стояла на дуже високому рівні. Вивчення старої музики має особливо велике значіння нині, коли швидко відроджується українська культура, народжується нова українська опера, то-що.

Нині укрголовнаука почала детальне вивчення української старої музики і відрядила з цією метою до Києва члена-секретаря державного музичного комітету Дзбанівського і проф. Преображенського. Розшуки в старих архівах і бібліотеках Києва вже дали дуже цінні наслідки. Між іншим, знайдено ірмологій (збірка пісень) 1601 року. Досі ж лі-

нейна нотова система була відома лише з 1652 р. Знайдено також пергаментний ірмологій Софійського собору ще ранішого часу і багату нотову бібліотеку гетьмана Розумовського. Дальші розшуки в цій справі провадитимуться на Волині, в Полтаві і в крайовому історичному архіві Чернігова.

Всеукраїнська художня виставка до 10 роковин жовтня

На 7 листопада цього року призначено відкриття Всеукраїнської художньої виставки, присвяченої 10 роковинам Жовтня. У виставці візьмуть участь художники, художні школи та кустарі художньо-промислових виробів. На виставку приймаються твори, що їх виконано в період після 1917 року, хоча-б ці твори було вже виставлено за зазначений період. Твори складатимуться з картин, малюнків графіки, ескізів декорацій, театральних костюмів, архітектурних проєктів та різних художньо-промислових виробів. За твори вищої художньої якості буде видано 2 вищі нагороди — першу в 1.000 карб. і другу — в 750 карб.

Крім того призначено 5 премій по відділу малярства, скульптури, графіки та архітектури (1—600 карб., 2—500 карб., 3—400 карб., 4—300 карб., 5—200 карб.) Дві премії по відділу театально-декоративного оформлення (1—600 карб., 2—500 карб.) п'ять премій по художньо-промислому відділу (1—250 карб., 2—200 карб., 3—150 карб., 4—100 карб., 5—75 карб.), а також додаткові нагороди по цьому відділові (2 по 50 карб. та 5 по 25 карб.).

Художникам, що братимуть участь у цій виставці видаватиметься субсидії. Останній термін здачі творів 20 жовтня.

У склад президії комітету увійшли голова т. Скрипник, заступники — Рабічев, Христовий, Вольський, секретар — Комашко. До членів комітету — т. т. Постолювський (агітпроп ЦККП(б)У), Невельський — (культвідділ ВУРПС), Миколук — (пролеткульт), представник Харківського ОВК, М. Любченко — („Комуніст“), В. Ліфшиц — (Роб. газета), Новицький — („Вісти“), Бойчук — (АРМУ), Ермілов — (АРМУ), Шовкуненко — (АХЧУ), Жук — (АХЧУ), Ковалерідзе — (АХЧУ), Козик — (АХЧУ), Горбенко — (АРМУ), Кричевський, Петрицький, Івасюк — (Київ) та три представника від підприємств — (БЕК, ХПЗ та паровозних майстернь).

Новий єврейський літературний журнал

В Одесі з серпня місяця починає виходити 2-х тижневий громадсько-політичний і літературний журнал єврейською мовою „Одеський Робітник“. Журнал в роздрібному продажу коштуватиме 12 коп.

50 пересувних театральних колективів

В Харкові при Укрпосередбмисі організувалось центральне управління пересувними театральними колективами. Зараз на Україні нараховується 50 різних колективних пере-

сувних театрів. Управління гадає незабаром переглянути кількість цих труп та скоротити й поліпшити їхню якість. При центральному управлінні організується постійна художньо-репертуарна нарада, що стежитиме за художнім репертуаром театрів.

Експедиція ВУФКУ в Дніпропетровському

До Дніпропетровського прибула кіно-експедиція ВУФКУ в складі відомого режисера Дзиги Вертова (що перейшов на роботу до ВУФКУ із Совкіно), головного оператора Кауфмана й ін. Експедиція прибула для зйомки окремих епізодів кіно-картини, яку Дзига Вертов готує до 10-х роковин Жовтневої революції. Під керівництвом Вертова буде заснято деякі роботи на заводах імені т. Пе-

тровського, Дзержинського, а також картини з робітничого побуту. Експедиція засняла свято першого дня тижня оборони в Дніпропетровському.

Нові матеріали про Гайдамаччину

У Харківському Центр. Істор. Архіві знайдено низку справ до історії гайдамаччини. Серед цих справ є справа про нещасливу втечу Залізняка на Харківщині, коли його везли до Сибіру відбувати кару, в чимало справ про суд та кари над гайдамаками, ухвалені Генеральним Військовим Судом та стверджені Генеральною Військовою Канцелярією Є чимало листів польських панів, що прохали в тогочасних головних урядових установ України віднагороди за збитки, заподіяні гайдамаками.

ПО ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Ювілей письменниці Кобилянської

Українці Буковини жваво готуються відзначити ювілей 40-річної діяльності відомої письменниці Ольги Кобилянської. З приводу цього ювілею в Чернівцях відбулися збори представників різних організацій, на яких ухвалено створити ювілейний комітет. На цих же зборах вирішено святкування ювілею Кобилянської призначити на початок осені.

Польська шляхта не пускає українських газет до бібліотеки наук. т-ва ім. Шевченка

Згідно навіть і з шляхетською конституцією Пільсудської дидивщини, бібліотека найстарішого Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові має право діставати з за кордону заборонені у Польщі українські видання. Та конституція одно, а шляхетські держиморди—щось інше. Не зважаючи на це право, польська влада перехоплює низку українських газет і не пропускає їх до Наук. Т-ва ім. Шевченка. Так трапилось декілька разів з Паризькою газетою „Українські Вісті“, що аж ніяк не можуть потрапити до наукового товариства. Усі скарги адміністрації т-ва нідочого не приводять.

Ужгородський магістрат і українська мова

Українська преса Підкарпаття повідомляє, що ужгородський магістрат (міська управа) видав постанову про те, що урядовою мовою в магістраті, крім чеської, є мадярська й російська (?—Ред.). Української мови не визнається, бо мовляв, в Ужгороді є тільки 14% українців.

Фактично людиність Ужгороду складається виключно з мадяризованих євреїв та українців; росіяни за винятком десятка білогвардійських емігрантів, в Ужгороді немає. Про введення російської мови подбав русифікатор Підкарпаття „городской советник“ О. Єф-

ремов, емігрант з України, як пише „Наша Земля“,—небіж українського академіка С. Єфремова. За планом Єфремова і його компанії русифікація підкарпатських українців відірве їх від впливу української культури й їх тоді легше буде зчехізувати.

Західні українські письменники та композитори за роботу

Відомий український поет Василь Бобинський, видавши недавно 4-й том поезій „Смерть Франка. Поеми“ перекладає для одного Львівського В-цтва „Ісуса“ Барбюса. Має на меті написати психологічний роман на соціальній підкладці.

Український композитор Василь Барвінський викінчує сонату на фортепіано та віолончелі. Соната складатиметься з трьох частин. Композитор думає виконати її вперше у Львові разом із відомим віолончелістом Б. Бережницьким. Заняття посад професора музики й директора Муз. Т-ва ім. Лисенка перешкоджають творчій продукції композитора. „Мініатури“ Барвінського вийшли недавно другим накладом в „Union Edition“. Згадане В-цтво склало контракт з композитором протягом 5-х літ відносно всіх його чергових творів, скомпнованих у цьому часі.

Василь Стефаник згодився на почесне головування в „Т-ві Українських письменників і журналістів ім. І. Франка“. В затишному Русові письменник викінчує від кількох літ виготовлену п'єсу для театру Л. Курбаса. Крім цього Стефаник виготовив нову збірку своїх новель.

Монографія „Наталія Кобринська на тлі своєї епохи“

Др. Ірина Величко аспірантка акад. Багалія, посідає в спадщині по Наталії Кобринській увесь вельми цінний архів тієї видатної письменниці. В архіві покійної залишалася переписка з нашими найвизначнішими письменниками. Листи Драгоманова видав

уже М. Павлик. Листи Івана Франка в числі 38, з яким Кобринська піддержувала літературні й громадські зв'язки, як теж переписка Івана Франка й Михайла Павлика (128 листів) дуже інтересні для висвітлення наших тодішніх обставин. Оpubлікування переписки вище згаданих, а далі листів Олександри Кулішевої (80), Ольги Кобилянської (27), Олени Пчілки (20), Олександра Кониського (16), Михайла Коцюбинського (5), Бориса Грінченка (5), Нечуя-Левицького (5), Володимира Гнатюка (5), Лесі Українки (1), Бебеля (1), і багато інших як Михайла Грушевського (7), Дениса Лукіяновича то що — кинуло б чимало світла не лише на взаємні культурні зносини Галичини з придніпрянською Україною, але освітило б також багато моментів творчості самої письменниці. В посмертній теці Кобринської є ще три недруковані драми. Перша з них „На шляху“ мала вийти в „Літер. Наук. Вістнику“ 1918 р. Однак виправлений оригінал десь загубився, а залишився тільки бруліон цієї драми. Зготовленою до друку є драма „Не її, не мені“, а третя з черги драма „Мати“ зберіглась в бруліоні.

Є в архіві Др. Величківни дві нескінченні повісті Кобринської „Володимир“ й „Симбіоза“. З недрукованих іще творів письменниці зохвались „Спомини з життя“, „Домової біографії“, „Я і питання жіноче“, „Додаток до листів Драгоманова“, „Записки під час інвазії й по інвазії“, „Листи до своячки“, „Вражіння з подорожей“ і не друкована критична розвідка „Зойк душі (порівнююча студія Гавптман-Ібзен-Франко)“. Др. І. Величко приготувала до друку „Переписку Івана Франка з Наталією Кобринською“ з обширним вступом. Хочє посвятитись у своїй літературно-науковій праці дослідом над Н. Кобринською. Викінчила вже 3-аркушеву працю „Наталія Кобринська й дух часу“, де висвітлює літературну творчість. „Повний образ — каже Др. Величко — її життя, її громадської діяльності, публіцистичної, критичної й літературної праці, її боротьби за право жінки та використання переписки буде предметом будучої моєї монографії п. з. „Наталія Кобринська на тлі своєї епохи“, опрацьованої на підставі невикористаних досіль метеріалів“.

ПО СРСР

Мистецька виставка в Білорусі

Інститут Білоруської культури жваво готується до Всесоюзної мистецької виставки, що має відбутися цієї осені. Інститут надішле на виставку твори білоруських митців, малярів, білоруські кіно-фільми, макети та фотографічні світлини білоруського й єврейського театрів. Інститут має ще на думці надіслати на виставку зразки мистецького оброблення білоруських кустарів.

Збірка поезій Білоруського поета У. Дубовки

Накладом Видавництва народів Союзу СРР вийшла збірка віршів найкращого пролетарського білоруського поета У. Дубовки під назвою „Наля“.

Етнографічні концерти на міжнародній музичній виставці

Етнографічні концерти СРСР на міжнародній музичній виставці у Франкфурті на Майні будуть оформлені, як театральні постановки — мініатюри, на сім картин. Кожна з цих картин охоплює творчість якоїсь народності або групи народностей СРСР. Ескизи декорацій написані художником Б. Лопатинським і вже відвезені на аероплані у Франкфурт.

Концерти мають бути розподілені на слідуючі картини: великороси, Україна, Білорусь, Крим, Кавказ, Заволжжя, середня Азія і далека північ. До кожної картини буде подано інструментальний вступ з пісень народу, творчість якого подає картина.

Концерти розподіляються на три відділи є таким розрахунком, аби виконання не про-

довжувалось більше двох годин. Розподілені картини по принципу контрастности, що значно збільшує вплив на слухача.

Так, наприклад після яскравого, південного Криму з його насиченими піснями іде картина далекої півночі на тлі снігової тундри.

Франкфуртська виставка концентрує на собі увагу музик всього світу і все видатне що з'явилось в культурних країнах буде згучати на ній.

Кубанський краєзнавчий збірник

Вийшов з друку ілюстрований краєзнавчий збірник, що містить численні праці про кубанські повірки, відображення Кубані в сучасній літературі, досягнення місцевих наукових робітників в археології то — що.

Вивчення кубанських пам'яток старовини

В найближчому часі до Краснодару має прибути експедиція проф. Башкирова для вивчення пам'яток старовини Таманського півострова. В Краснодарі експедиція влаштує виставку пам'яток знайдених нею минулого року.

Український театр на Кубані

Робітники міста Новоросійського клопочуться про утворення на Кубані українського робітничого театру. Своє клопотання робітники мотивують тим, що халтурні трупи, які гастролюють нині на Кубані не можуть задовольнити культурних потреб кубанських робітників — українців.

20 радянських виставок за кордоном

Всесоюзне товариство культурного зв'язку з закордоном вирішило протягом літніх і осінніх місяців цього року влаштувати по різних країнах Європи й Азії радянські виставки. Таких виставок передбачають влаштувати до 20. Перші виставки мають відбутися в Туреччині й Персії.

Нова вища літературна школа

У Москві відбулася нарада представників літературних організацій, що обмірковувала питання про організацію літературного ВИШ'у. Одногосно ухвалено, що такий ВИШ треба невідкладно організувати. Новий ВИШ мусить бути організовано за зразком колишнього інституту ім. В. Брюсова.

Ухвалено клопотатися перед Раднаркомом, щоб ВИШ відкрили ще в -осени цього року.

Син наймита — артист опери

За кордон до Італії виїхав артист оперного Московського Великого Академічного театру Дровянніков. Цікаві біографічні дані про нього. Він син наймита, член ВКП, має революційні заслуги, колишній партизан. Музичні здібності виявляв ще з дитинства. 1923 року загальні збори Кубано-Чорноморської кооперативної спілки, де служив Дровянніков, ухвалили: „вважаючи тов. Дровянікова за видатний пролетарський талант, за вихованця нашого колективу, взяти над ним шефство“. В Італії тов. Дровянніков має працювати у видатного професора Ванцо. Крім співів, тов. Дровянніков захоплюється ще композицією та поезією.

Французькі письменники Бюклер та Люс у Грузії

До Тіфлісу по Військово-Грузинській дорозі прибули французькі письменники Андре Бюклер та Фабр Люс.

У розмові з представниками преси вони поділилися своїми враженнями від подорожі по СРСР.

„Нам розповідали у Франції, що стара література вмерла й народилася нова зовсім не зв'язана з масами, яка не відбиває справжнього обличчя Радянського Союзу. Але ж наше знайомство з письменницькими колами Москви та Ленінграду дали можливість багато побачити нового в царині радянського мистецтва“.

У Грузії письменники мають на меті ознайомитись з художнім життям: малярством, літературою, головним чином, з грузинськими письменниками.

„Шляхи розвитку театру“

Видавництво „Кинопечать“ цими днями випускає книжку „Пути развития театра“. В цій книжці зібрано стенографічні звіти й ухвали Всесоюзної партійної наради в справах театру при агітпропі ЦК ВКП, що відбу-

лася в травні ц. р. У збірникові є доповіді тов. Луначарського, Кноріна, Єврейнова, Мещерякова, Гусева й Мальцева. Цей збірник має керівне значіння для професійного, клубного й театрального робітника.

Нові листи Л. Н. Толстого

Музей Толстого у Москві придбав цими днями 20 оригіналів листів Л. Н. Толстого до А. А. Фета та І. П. Борисова. Листи ці стосуються до періоду 1860 — 70 р. р. Крім цих листів музею пощастило придбати значну колекцію — 80 листів Л. Н. Толстого до тогочасного А. Фета. В недалекому майбутньому всі невидані й видані неповно листи Л. Н. Толстого будуть оголошені.

Запрошення радянського кіно-режисера

Відомий кіно-режисер С. М. Ейзенштейн що ставив картину „Броненосець Потьомкіна“, дістав з Берліну запрошення влаштувати на початку зимового сезону виставу, присвячену подіям російської революції. Дирекція театру ладна передати до розпорядження Ейзенштейна яке завгодно число акторів та статистів, аж до 1500 чол.

Кіно-фільми до 10 роковин Жовтня

Білдержіно знімає до 10-х роковин Жовтневої революції соціально-побутову картину „Така наша Білорусь“.

Чувашкіно готує до 10-х роковин картину кіно-фільм „Чувашія“.

100 років зі дня народження Л. Толстого

Незабаром має відбутися 100 років зі дня народження письменника Л. Толстого. До цих роковин буде видано повну збірку його творів. Для цього утворено редакційну комісію, в склад якої увійшли т. т. Луначарський, М. Покровський та В. Бонч-Бруєвич.

„Штурм Перекопа“

Ленінградський академічний театр опери й балета готує до десятих роковин Жовтневої революції постановку „Штурм Перекопа“, оперно-балетну виставу в десяти картинах. Ця постановка по своєму типу буде наближатись до старих батальних вистав, переслідуючи завдання військової пропаганди. Текст розроблено на основі історичних документів з часів противрангелівської кампанії. Це перша спроба дати батальну виставу в світлі класової боротьби, що відповідає сучасним настроям, коли питання оборони стало особливо актуальним.

Нові видання чужоземних класиків

Видавництво „Земля и Фабрика“ заходить до видавати повну збірку творів Анатолія

Франса в 15 томах за редакцією й з вступною статтею А. Луначарського, збірку романів Еміля Золя в 15 томах за редакцією М. Ейхонгольца й з вступною статтею В. Фріче, збірку творів сучасного французького письменника П. Мак-Орлана в 6 томах за редакцією й з вступною статтею І. Анисимова.

Держвидав РСФРР видає повну збірку творів Гі де-Мопасана. Перші три томи вже вийшли друком.

„Американці“ — російською мовою

В серії „Творчество народов СССР“ що її видає Державне Видавництво РСФРР, виходить авторизований переклад роману українського письменника О. Досвітнього „Американці“.

Поліграфічна виставка СРСР

Центральний Комітет Секції робітників поліграфічного виробництва СРСР першого сесії організував поліграфічну виставку.

В організації виставки братимуть участь майже всі видавництва Союзу Республік.

Значний інтерес надає виставці інженірно-технологічний відділ, а також закордонний відділ ГИЗ'у, що виставив усі найбільш цікаві й корисні в наших умовах досягнення закордонної техніки, при чому поліграфічні машини, що експонують на виставці, показують в процесі виробництва.

Мета виставки — піднесення кваліфікації наших робітників поліграфічного виробництва.

Приватно-видавнича справа в СРСР

Цікаві матеріали про приватно-видавничу роботу в СРСР містить „Бюллетень комітета по делам печати при Наркомторге СССР и Совета Съездов Издательств“. В наведених матеріалах всі приватні видавництва розподілено на дві категорії: колективні та одиничні. Тепер зареєстровано 50—52 видавничих одиниць, більшість з яких містяться в Ленінграді та Москві. Переважають видавництва колективні, приватно-кооперативні. В рахунок цих видавництв ще не увійшли п'ять релігійних видавництв, що випускають періодичні видання.

Що ж до книжкової продукції цих видавництв, то вона укладається в такі рамки. Московські приватні видавництва за 25—26 рік видали 900 назв книжок або 3.390 друкованих аркушів, Ленінградські ж видавництва за цей же час видали 897 назв або 7664 друкованих аркушів.

Видання творів письменників

Видавництво „Земля и Фабрика“ заходилося видавати повні збірки творів російських письменників. Готуються до друку: повні збірки творів: О. Свіреського — в 8 томах, Г. Никифорова — в 4 томах, Ф. Березовського — в 8 томах, О. Новікова-Прибоя — в 5 томах; друкуються повні збірки творів: П. Низового — в 4 томах, Ю. Лібединського — в 1 томі. Цими днями виходить з друку повний збірник творів Ів. Вольнова в 5 томах.

ЗА КОРДОНОМ

Франція

Століття романтизму і Віктор Гюго. В зв'язку зі століттям романтизму французька газета „Літературні новини“ (*Les nouvelles littéraires*) випустила спеціальне число присвячене Вікторові Гюго, якого розглядається як творця й вождя французького романтизму.

Тут уміщені статті на різні теми про Гюго починаючи з патетичних шкіців поетики графіні де-Ноель та Жозефа Дельтея й кінчаючи специфічно французькими анекдотично-історичними нотатками й згадками. Між іншим характерно, що серед них є згадка про те, що сам Ленін читав і сприймав серцем багато поем з книжки „*Les chatiments*“. Уміщена велика стаття Поля Судей про Гюго як філософа, Пікар подає думки сучасних французьких письменників про Гюго, кілька статей про Гюго й театр, стаття Гімбо про коханок цього великого поета.

Дуже цікава розмова з Густавом Симоном написана Ф. Лефевром. Сімон — душеприказчик Гюго і голова „національного фонду Віктора Гюго“ і редактор його творів в національному виданні. Багато деталей і ґрунтовних справок подає цей Гюгознавець, яких ми не маємо змоги навіть перерахувати. До

речи, Паризька газета „Українські Вісти“ з нагоди свят Гюго теж умістила в № 26 розмову свого редактора І. Борщака з Г. Симоном про твір Гюго „Мазепа“. З цієї розмови виходить, що великий поет пишучи про Мазепу мало знав про Україну взагалі. Сам твір, очевидно, був навіяний картиною маляра Луї Буланже.

Періодичні видання у Франції чужими мовами. Французьке міністерство внутрішніх справ опублікувало звіт про кількість періодичних видань у Франції, що виходять на мовах інших націй. Всього таких видань нараховується 167. З них англійських періодиків — 24, італійських — 30, німецьких — 18, російських — 21, польських — 14, еспанських — 15, вірменських — 8, українських, грецьких, старовірських — по 3, венгерських — 4, арабських, фламандських — по 2, єврейських, грузинських, чеських, румунських, південно-славських, шведських, мексиканських, ірландських, — по 1, крім того мовою есперанто виходить — 7, а мовою ідо — 2.

Що ж до різних організацій і товариств (політичних, спортивних релігійних і т. інш.), то їх у Франції 336, з них польських — 138, італійських — 126, російських — 105, еспанських — 34, вірменських — 29 швейцарських — 17, американських — 13, грецьких — 10, україн-

ських — 8, грузинських — 5, єврейських — 6, англійських — 11, решта різних націй — по одному або по два.

Міжнародний кіно-альманах і Україна. Міжнародний Кіно-Альманах — „Все Кіно“, що вийшов у Парижі 1927 року має великий відділ з інформаціями про ВУФКУ та українське кіно, складений режисером Євгеном Деславом. В альманасі подано адреси всіх філій ВУФКУ, продукцію за 1926 рік, план праці ВУФКУ на 1927, число кінозалів, адреси редакцій українських кіно-часописів. Беручи на увагу, що альманах має великий тираж і розходить по цілому світі, мусимо зазначити, що це є чудове ознайомлення закордону з діяльністю ВУФКУ.

Хто буде в 1950 році академиком? Один із паризьких журналів організував анкету про те, хто з теперішніх поетів письменників, літераторів в 1950 році буде академиком. З відповідей учасників конкурсу видно, що на таку „шану“ заслужують 11 буржуазних письменників (у тім числі Анрі Бєро що „вславився“ своїми пасквілями про СРСР) 2 поети (один із них — Моріс Ростан) та 3 критики, між ними — відомий соціал-угодовець Леон Блюм.

Заборона іспанського часопису в Парижі. Міністр внутрішніх справ Франції заборонив іспанський комуністичний часопис „Пролетар“.

Невідомий досі портрет роботи українського художника — Левицького. Російська газета „Возрождение“ в дописі з Мальти подає інформацію, що в Паладі Великих Магістрів Мальтійського ордена Св. Іоана Єрусалимського, сучасній релігенції англійських губернаторів Мальти, в концертній залі серед портретів різних монархів знаходиться портрет цариці Катерини II, роботи відомого українського художника Левицького.

Портрет цей одержано на Мальті в 1787 р. і він являє собою твір великої художньої вартости.

Англія

Новий роман Герберта Джорджа Велса. Велс написав твір-роман, в якому трактує по своєму недавній страйк гірників Великобританії й нещадно критикує консервативний уряд, особливо ж прем'єра його Болдвіна та Вінстона Черчіля.

Після заяви видавців, останній роман Велса викличе ще більше шуму ніж його „Світ Біллама Кліссольда“.

Книжка називається „Meanwhole“ („Тимчасом“) і вийде в жовтні ц. р.

З сучасної реклами видавців не видно, щоб це був путний твір, хоч як вони стараються здобути йому разгласу. Головним героєм твору є Філіп Райландс, молодий і багатий вугле-магнат, якого автор трохи ганить за „недбальство“, за „дезертирство країни в тяжку годину для неї“ (під час страйку) й намовляє повертати з Італії на батьківщину і брати на свої плечі „політичну одвічальність“. Значить Велс не знаходить нічого

кращого, як проповідувати присущу йому ідею класового співробітництва та „згоду в сімействі“, згоду там, де її не може бути й не повинно бути.

Скільки книжок видано в 1926 році. Протягом 1926 року в Англії видано 1300 книг. По кількості виданих книжок Англія стоїть на третьому місці. Перше місце посідає Німеччина, де видано 31595 книжок, друге — Франція — 14943 книжки. Що же до Сполучених Штатів то там видано лише 9925 книжок. Правда, дані Англії та Сполучених Штатів неточні, бо вони лише подають книжки в палітурках.

Німеччина

Коли з'явилася перша друкована газета. Перша друкована газета з'явилася 1609 року в Німеччині. В Англії першу друковану газету випущено 1622 року, у Франції — 1631 року, а в Росії — 1702 р. за царювання Петра I. Друковані газети спершу випускали не щоденно, а раз на тиждень або ще рідше.

Ще за 500 літ до того, як з'явилися друковані газети, вже існували рукописні газети. В той час, коли ще не було залізниць, а книгарська справа тільки розпочалась, чимало багатих князів та поміщиків тримали в себе людей, що збирали новини. Ці новини переписували руками в багатьох примірниках і розсилали у великі міста та князівства.

Хто одержав премію Гуго Сімона? Премію Гуго Сімона 1927 р. за німецьку лірику приділено поетові Куртові Весе. На конкурс було подано твори аж 2.350 авторів.

Америка

Початки Американської преси. Перший друкований листок, похорий як-небудь на газету, вийшов в Бостоні в 1690 році під заголовком „Публичні Події“. Видавець, Ричард Пірс, заповів, що він такі листки з усіма новинами буде видавати щомісяця, але на першому випуску скінчилося. Дальше видання влада заборонила за те, що Пірс також заповів, що буде оголошувати імена всіх осіб, „які в місті Бостоні розсівають фальшиві чутки“.

Чому це тогочасним властям не подобалося — невідомо.

Справжній початок американської преси рахується від „Бостон Н'юс Леттер“, яку почав видавати Джан Кампбел в 1704 році. Ціла газета — пів аркуша дрібно задрукованого паперу — була заповнена передруками з „Лондон Пост“ (в Лондоні вже виходило кілька газет) та деякими місцевими вістями. „Бостон Н'юс Леттер“ виходила до 1776 року. Підчас війни за самостійність Сполучених Держав вона тримала з Англією зносини і перестала виходити, коли американці заняли Бостон.

Але за Бостоном з'явилися вже періодичні видавництва в Філадельфії і Нью-Йорку. В 1740 році було вже в Америці одинадцять газет, в тім числі одна німецька.

Дальший розвиток американської преси показують такі числа. В 1800 році виходило в Сполучених Державах 150 періодичних видань, в 1850 — 2226, в тім числі 254 щоденних, в 1900 — 21.235, в 1926 році виходило в Америці 2,431 щоденних газет, а взагалі періодичних видавництв 22 200. Те число включає також 1.200 публікацій в чужих мовах, а саме 198 німецьких, 180 французьких, 145 еспанських, 123 італійських, 85 польських, 55 шведських, 41 єврейських, 37 угорських, 30 норвежських, 27 японських, 25 сербських і хорватських, 20 данських, 20 фінських, 18 російських, 15 литовських та 13 українських.

Хто улюбленець публіки. Один з американських журналів організував анкету про те, яких авторів найбільше читає публіка. Наслідки її такі: на першому місці Кервуд (1.843.200 примірників), далі Г. Ворд (1.789.500), Флоренс Барклей (1.575.000), Г. Велс (1.383.700) Конан-Дойл (649.000). Далі йдуть такі письменники: Г. Кейн, Дж. Конрад, Джек Лондон та інші. Цікаво, що журнал зовсім не згадує ні Шервуда Андерсона, ні Сінклера Люїса, ні Аптона Сіклера. Це тому, що американська буржуазія, як відомо, організувала „змову мовчання“ навколо революційного письменства, прагнучи таким способом „знищити“ його.

Повернувся „Плавучий університет“. До Нью Йорку вернув корабель з Голандсько-Американської Лінії, що возив на собі так званий „плавучий університет“. Вплив він з Нью Йорку 18 вересня минулого року та зробив 35 тисяч миль дороги. За цей час молоді училися та оглядали краї. При виїзді університет мав 440 студентів та 60 студенток. З того числа 14 прогнано за невідповідне поведіння. Все таки начальник університету каже, що подорож була великим успіхом та що він думає зробити другу таку ж подорож.

Готів заарештувати А. Сінклера. „Ми б волили арештувати Аптона Сінклера, ніж кого іншого“.

Оце слова начальника бостонської поліції, Майка Кроуля, в зв'язку з пропозицією Сінклера прибути в Бостон і продавати свою книжку „Нафта“.

Сінклер вислав телеграму до Бостону з Пасадени (Каліфорнія), такого змісту: „Де явна несправедливість арештувати продавця моєї книжки „Нафта“. Коли я приїду в Бостон негайно, то чи дозволите ви мені взяти відповідальність, що спадає на мене“.

На це начальник поліції відповів „На жаль, ми не можемо зняти діла супроти його за написання книжки, але коли він забажає продати хоч один примірник в Бостоні, то ми негайно заарештуємо його“.

Бостонські книгарники добровільно уступили „Нафту“ з своїх полиць, побоюючись формальної заборони влади.

Італія

Будинок д'Анунція — національний пам'ятник. Італійська преса повідом-

ляє, що король Італії видав декрет, що оголошує будинок, де народився відомий письменник Габріель д'Анунціо за національний пам'ятник італійців.

Кому припадає Нобелева премія? За відомостями з Стокгольму, в колах шведської Академії гадають, що цього року дістане Нобелеву премію відомий італійський письменник історик Гульєльмо Фереро. Італійські ж фашисти, вбачаючи в ньому ворога, агітують за приділення цієї премії поетесі Ада Негрі, або Грація Деледа.

Чехо-Словаччина

„Книголюб“. У Празі вийшла перша збірка праць недавно заснованого „Товариства друзів української книжки“ під назвою „Книголюб“.

Крім загальних статей у книжкових справах, у збірці є такі статті: С. Срополко — „Бібліологія на Україні“; Е. Буровий — „Скільки коштувало празьке видання творів Шевченка 1875 — 76 р.; Д. Антонович — „Культ Нарбута та нове українське мистецтво книги“; Сичинський — „Література про українське образотворче мистецтво 1926 року“; Д. Шевський — „Філософська література українською мовою за 1920 — 26 р.; Тукалевський — „Хроніка українського друку за 1926 р.“ та докладні відомості про видавничу діяльність в УСРР то — що.

Туреччина

Судять письменницю. Дуже широкий інтерес викликала в Константинополі перший раз в історії Туреччини розправа проти особи, обвинуваченої в атаці на релігію в творі красного письменства. На лаві обвинувачених досить відома турецька письменниця, Суад Ганем. Причиною розправи послужив найновіший роман письменниці, в якому героїня висловлюється, що релігія є шкідливіша ніж опіум і що всі пророки шарлатани.

Після параграфів кримінального кодексу Туреччини, поправленого й прийнятого в 1926 р., за глузування з якої будь релігії належить кара від двох до шести місяців тюрми.

Турки старої школи раді-б бачити письменницю в тюрмі для „науки іншим“, головню молодому поколінню. З другого ж боку, вільнодумці аргументують, що засуд письменниці був би не послідовним з новим законом про відділення церкви від держави та з проголошенням свободи релігійних вірувань.

Китай

Друкарська справа в Китаї. Китай є вітчизною газет і періодичних видань взагалі. Вже двадцять століть тому назад, тоб-то від восьмого століття нашої ери, в Китаї виходила „Столична урядова газета“. Та газета є предком всіх нині існуючих періодичних видань.

Тепер в Китаю є понад 800 газет та журналів.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Галенкові (Шельпахівка на Уманщині), **Білану** (Шняківка Ніжинської окр.), **Руденкові** (Лиса Гора), **Винниченкові** (Верківка), **Харківщенкові** (ст. Гребінка), **Батюті, Третьяку П.** (Черкащина), **Андрійчукові**, (Виниця), **Білоцерківському А.**, **Бодні** (Київщина), **Мазуру В.** (Уманщина), **Писаному І.** (Конотіпщина), **Лавренкові** (Роменщина), **Рябусі Д.** (Чернігів), **Дубовику І.** (Ніжинщина), **Гордієнкові** (Курщина), **Рибальці** (Шевченківщина), **Бандурі** (Шевченківщина), **Рекуну І.**, **Вдовцову Ф.** (Тульщина), **Лавриненкові Ю.**, **Висторонському М.** (Сталінщина), **Макові** (Тифліс), **Чоботареві** (Піящаний Брід), **Харсуну О.** (Кременчужчина), **Жаданівському Д.** (Сумщина), **Кокотові С.** (Новград-Волинський), **Кубиці О.** (Мрин), **Ситкевичу** (Гумань), **Роговенкові І.** (Білоцерківщина), **Олешкові** (Ніжинщина), **Степанюкові М.** (Могилів - Подільський), **Шепельському В.** (Виниця) - надіслане не піде.

Липинському І. (Шевченківщина), **Солов'ю І.** (Білоцерківщина), **Степанюку М.** (Могилів), **Гінцю Є.** (Маріупольщина), **Калмановському Б.** (Ніжинщина), **Донцову К.** (Шевченківщина), **Сологубові В.** (Роменщина), **Павлівському Б.** (Донбас, Горлівка), **Гладкову А.** (Білоцерківщина), **Кривченкові Г.** (Ніжинщина), **Бойкові О.** (Валки), **Пронченкові М.** (Криворіжжя), **Тищенко М.** (Шевченківщина), **Ганчукові** (Виниця), **Понезі** (Луганщина) — Ваші поезії ще дуже слабкі й до друку не придатні.

Радимо простудіювати книжки **С. Гаєвського** — Теорія поезії, **Д. Загала** — Поетика та Якубського — Наука віршування. Не завадить також подбати й за мову.

Бугаєнкові (Богданівці). Надіслані Вами вірші „Візьму в руки серп крицевий“ та „Лист студентки“ зовсім непридатні. Вам треба як слід підучити мову. Вірш „Лист студентки“ — невдалий переспів „Письма матери“ Єсеніна.

Певному А. (Тростянець на Сумщині) Ваші вірші „Спогади“ та „Відпук“ слабкі з технічного боку. Працюйте більше.

Веніамінову (Західньо-Конозаводськ). Ваші вірші „В розлуді“ та „Розрив“ не підуть. Ви не володієте словом. Радимо більше читати. Старанніше обробляйте свої твори і не поспішайте їх друкувати.

Душкові А. (Сумщина). Ваше оповідання „Людина в окулярах“ це — просто великий розтягнений допис. Звичайно такі випадки бувають і їх треба виправляти у житті, але не такими розтягненими оповіданнями. У Вашому творі бракує художності, не гаразд також і з мовою. Читайте більше сучасної літератури. Не піде.

Юрчукові М. (Червоноармійцю 2-го Кав. стр. полку). З того, що ви нам прислали — переказу змісту оповідання, ми, звичайно, не можемо сказати чи придатне воно до друку, чи ні. Тема цікава, але все залежить від художності обробки. Надішліть його на адресу редакції „Плужанин“.

Соколові О. (Зінов'євщина). Надсилайте свої твори, тоді лише можна сказати чи придатні вони до друку чи ні.

Іванію І. (Конотіпщина). Ваш вірш „Щана Шевченкові“ аж ніяк непридатний до друку, бо власне його не можна назвати віршем, а так щось... Ви питаєте: „чи даватимуть вам стипендію?“. Ні, стипендії вам не дадуть, за вірші їх не дають.

Медушевському А. (Вірменія, Ленінакан). Ваші твори цікаві лише, як побутові нарис, для якоїсь газети, а не для журналу, тому радимо надіслати їх до газети — може, щось і виберуть для друку. Докладну рецензію надсилаємо.

Корбуті І. (Коростенщина). Ваш твір „Чи краще горілку ковтати чи газету читати“ до друку в журналі непридатний. Його можна вмістити в вашій окружній газеті.

Білоусу Гр. (Роменщина). „В пазурях влади“ ще дуже слаба річ. Її ще, навіть, не можна назвати „оповіданням“ — це просто допис, тільки більший розміром. З мовою у Вас не гаразд. Треба читати твори сучасних українських письменників.

УВАГА

З вересня місяця редакція журналу „Плужанин“, Спілка селянських письменників „Плуг“ і в-во „Плужанин“ змінили свою адресу.

Нова адреса така:

ХАРКІВ, ВУЛ. ЛІБКНЕХТА, 31.

Через літні відпуски і перехід у нове помешкання це число журналу запізнюється — виходить у вересні; вересневе (9) число вийде в кінці вересня; жовтневе (10) вийде своєчасно й буде присвячене 10 роковинам жовтневої революції.

ПЕРІОДСЕКТОР ДЕРЖАВНОГО ВИДАВНИЦТВА УКРАЇНИ

м. Харків, Сергієвська площа, Московські ряди, № 11

ЦІННИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

НАЗВА ВИДАНЬ	На 1 рік		На 6 міс.		На 3 міс.		На 1 міс.	
	Крб.	Коп.	Крб.	Коп.	Крб.	Коп.	Крб.	Коп.
I. Літературно-художні, критичні, політично-громадські та науково-популярні видання								
1) „Черв. Шлях“	12	—	7	—	4	—	1	50
2) „Красное Слово“	4	80	2	50	1	35	—	50
3) „Гарт“	4	50	2	50	1	35	—	45
4) „Плужанин“	4	50	2	50	1	35	—	45
5) „Літер. Газета“	2	—	1	10	—	60	—	20
6) „Життя и Революція“	7	—	3	75	2	—	—	70
7) „Ді Ройте Велт“	7	—	3	75	2	—	—	80
8) „Знання“	6	—	3	25	1	75	—	60
9) „Самоосвіта“	7	—	3	75	2	—	—	70
II. Педагогічні та наукові								
10) „Шлях Освіти“	12	—	7	—	4	—	1	50
11) „Рад Освіта“	3	—	1	50	—	80	—	30
12) „Робітн. Освіта“	4	50	2	40	1	30	—	45
13) „Вісник Експер. Педагогіки та Рефлексології“	7	—	3	50	—	—	—	—
14) „Україна“	8	—	4	25	—	—	—	—
15) „Наук. Техн. Вісник“	12	—	7	—	4	—	1	50
16) „Прапор Марксизму“	7	—	4	—	—	—	—	—
III. Для хат-читалень сельбудів та лікнепів								
17) „Селянський Будинок“	3	—	1	50	—	75	—	30
18) „Безвірник“	3	50	1	80	—	90	—	35
19) „Геть Неписьменність“	—	48	—	24	—	12	—	4
IV. Дитячі журнали та газети								
20) „На Зміну“	1	80	—	90	—	45	—	15
21) „Черв. Квіти“	4	80	2	40	1	20	—	40
22) „Юный Ленінец“	1	80	—	90	—	45	—	15
23) „Окт. Виходи“	6	—	3	25	1	75	—	60
V. Політично-економічні та історично-революційні								
24) „Більшовик України“	4	50	2	50	1	25	—	45
25) „Летоп. Револ.“	7	50	4	—	—	—	—	—

ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ:

м. Харків, Сергієвська площа, Московські ряди, № 11, Періодсектору ДВУ
або здавайте Уповноваженим Періодсектора по всіх містах України

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЧЕ Т-ВО ПИСЬМЕННИКІВ

„ПЛУЖАНИН“

ВИЙШЛИ З ДРУКУ І ПРОДАЮТЬСЯ ВИДАННЯ:

ПОЕЗІЇ:

- Ан. Дикий—Огонь цвіте. 48 стор.—40 коп.
А. Шмигельський—Памолодь. 32 стор.—35 коп.
Ведміцький Ол.—Шумить тополя. 64 стор.—50 коп.
Н. Забіла—Далекий край. 32 стор.—35 коп.
Ан. Панів—Вечірні тіні. 64 стор.—50 коп.
І. Кириленко—Такти. 32 стор.—35 коп.

РІЗНІ:

- Остап Вишня—Вишневі усмішки кооперативні. 96 стор.—80 коп.
К. Полонник—Навздогін за долею. Кіно-сценарій. 32 стор.—30 коп.
М. Биковець—За дитячу книжку і кіно-фільм. 64 стор.—25 коп.
Л. Первوماйський—Комса. Оповідання. 32 стор.—20 коп.
І. Ткачук—Помста. Оповідання. 36 стор.—25 коп.
Г. Одинець—Казка про чудака Якова, що дурив та не всякого. 24 стор.—15 коп.
Л. Первوماйський—День новий. Оповід. 32 стор.—20 коп.
П. Вільховий—Зубата баба. Оповід. 48 стор.—25 коп.

СЕРІЯ «ВЕСЕЛА КНИЖКА»

1. Остап Вишня—Українізуємось. 3 портр. автора
2. Антоша Ко—Лопанські раки. 3 малюнками
3. Підкова Ів.—Кислиці
4. Гедзь Юх.—Буває й таке
5. Андрієнко Ів.—Живий крам
6. Антоша Ко.—Радіо-інваліди
7. Кость Котко—Обличчям до спини
8. Антоша Ко.—Свиняче сальдо
9. Метеорний О.—Агітатори
10. Антоша Ко.—Головбухова борода
11. Пилипенко С.—Любовні пригоди
12. Кость Котко—Без штепселя
13. В. Минко—Власть на місцях
14. П. Капельгородський—Роздайсь море

ЦІНА КОЖНОЇ КНИЖКИ 15 КОП.

ПРИ ЗАМОВЛЕННІ БІЛЬШЕ ЯК НА 1 КРБ.—ПЕРЕСИЛКА
БЕЗПЛАТНА; ПРИ ГУРТОВИХ (НЕ МЕНШЕ ЯК 10 ПРИМ.)
ЗАМОВЛЕННЯХ—ЗНИЖКА

АДРЕСА: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31; тел. № 4-21